

Examining the Opinions of Experts in the Credit Department of Banks and Borrowers in Relation to the Executive Requirements of Islamic Microfinance (Case Study: Banks and Customers in the City of Yazd)

Author: Akram Taftiyan | Behzad Haji Hosseini | Fatemeh Mansouri Mohammadabadi

Stable URL: <https://doi.org/10.30497/ifr.2024.246424.1892>

بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانکها و وام گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی (مطالعه موردی بانکها و مشتریان شهر یزد)

نویسندگان: اکرم تفتیان | بهزاد حاج حسینی | فاطمه منصوری محمدآبادی

پیوند دائمی: <https://doi.org/10.30497/ifr.2024.246424.1892>

Copyright 2025 The Author(s).

Published by Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

This work is fully Open Access under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license, allowing non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and not modified. *Islamic Finance Researches* strictly follows the ethical guidelines of the Committee on Publication Ethics (COPE), which all readers, authors, reviewers, and editors are expected to observe and

Examining the Opinions of Experts in the Credit Department of Banks and Borrowers in Relation to the Executive Requirements of Islamic Microfinance (Case Study: Banks and Customers in the City of Yazd)

Akram Taftiyan: Associate Professor, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran (Corresponding Author).

taftiyan@iauyazd.ac.ir | 0000-0001-8627-3461

Behzad Haji Hosseini: M.A. Student, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

legionfront.tx@gmail.com | 0009-0005-0091-9695

Fatemeh Mansouri Mohammadabadi: PhD. Student, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

fatemeh.mansouri@iauyazd.ac.ir | 0009-0004-9093-4604

Abstract

1. Introduction and Objective

Inside information is important and confidential information that, if publicly disclosed, would affect the price of securities or investors' decisions to trade securities. Individuals who use this information can buy securities at lower prices or sell them at higher prices before this information affects the price and, after the information is publicly disclosed, make a profit or prevent their loss. Inside information is defined in the capital market regulations of each country based on the conditions and requirements, and these definitions are very similar to a large extent. Inside information, according to Article 1, Clause 32 of the Securities Market Law of the Islamic Republic of Iran, is defined as "any information not disclosed to the public that directly or indirectly relates to securities, transactions or their issuer and, if published, would affect the price or decision of investors to trade securities." Most countries have not specified examples of inside information in their laws and regulations and have assessed the application of examples to the concept within the competence of the capital market supervisory body and the courts. However, for example, events leading to fundamental changes in the company's profits, the process of merger, acquisition or liquidation, major legal

claims, major changes in shareholder ownership, major and influential events, etc., are among the examples of this information mentioned in the regulations of some countries.

Given that inside trading have so far been less studied from a jurisprudential perspective, and its various dimensions from a jurisprudential perspective and the policies of the supervisory body in dealing with these transactions have not been fully explained, this study aims to respond to this issue and determine the relevant validity and mandatory rulings, and has conducted a jurisprudential analysis of these transactions from the perspective of individual jurisprudence and governmental jurisprudence.

2. Method and Materials

In this research, the multi-level ijthihad method has been used to analyze the insider trading. based on the method, first a thematic analysis conducted, and then the jurisprudence dimensions of the subject were identified and insider trading was analyzed from the perspective of individual and governmental jurisprudence. In the jurisprudence analysis, using a descriptive-analytical method, these transactions were examined and compared with various and related jurisprudence principals including the rule of falsehood and incorrect possession of property, no loss principle, misrepresentation, fraud, incorrect possession of deposits, betrayal of trust, preservation of system, justice and expediency. In the next stage, challenging cases were consulted with jurists, and finally, the jurisprudential analysis was conducted along with the responses to the consultations in a focus group of economic jurists. A focus group is a type of in-depth interview in a group, the most important feature of which is the possibility of interaction between members within the group. Group members influence each other with their answers to questions and their contributions during the discussion. The group moderator guides the discussion with his/her comments or points, and the basic data produced by this method is obtained from the implementation of group discussions and the group moderator's summaries.

3. Research Findings

Based on the results of the study, at the individual jurisprudence level, the execution of these transactions by both groups of insider

information holders is an example of the rule of prohibition of falsely acquiring wealth. In addition, the execution of these transactions by the holders of primary insider information causes losses for all shareholders of the company and will be invalid and forbidden according to the rule of no loss. Other jurisprudential rules examined at the level of individual jurisprudence do not result in a ruling that these transactions are invalid, but given the existence of fraud, unauthorized possession of the deposit, and betrayal of trust in some circumstances, the person with confidential information has committed a forbidden act, and the person without information will have the option of termination. In the jurisprudential analysis at the governmental level, according to the results of the research, the prevalence of these transactions will weaken the economic system of the Islamic society and cause harm to the entire capital market and abuse of public rights; therefore, the transactions are invalid and forbidden due to the failure to observe the rule of maintaining order and harm at the governmental level. Other jurisprudential rules examined at the level of governmental jurisprudence do not result in a ruling that these transactions are invalid, but the failure to observe the rules of justice and expediency due to the prevalence of these transactions can lead to the issuance of a mandatory prohibition order.

4. Discussion and Conclusion

Based on research the misrepresentation proves the option of cancellation, and fraud causes loss compensation. Comparing these transactions with incorrect possession of deposits and betrayal of trust provides the possibility of dismissing the managers who conduct inside trading. Failure to observe justice and expediency with the prevalence of these transactions does not have an effect on the Transaction authenticity and leads to obligatory prohibition. Based on the summary, insider trading is void and tabu at the level of individual jurisprudence based on the rules of incorrect possession of property and no loss principle and at the level of governmental jurisprudence based on the rules of preservation of system and no loss principle.

5. Acknowledgments

Finally, I would like to express my deepest gratitude and appreciation to the esteemed Chairman of the Fiqh Committee of the Islamic Republic of Iran Securities and Exchange Organization, Ayatollah Dr. Mesbahi Moghadam, and the esteemed members of the affiliated Fiqh Subcommittee, Ayatollah Abolghasem Alidoost, Hojjatoleslam Dr. Majid Rezaei, Dr. Mahmoud Hekmatnia, Hojjatoleslam Jafar Najafi Bostan, Hojjatoleslam Dr. Gholamali Masouminia, Hojjatoleslam Seyyed Mohammad Taqi Alavi Faridani, Hojjatoleslam Dr. Seyyed Abdul Muttalib Ahmadzadeh Bazaz, and Hojjatoleslam Dr. Seyyed Hadi Arabi, who accepted the effort as members of the focus group of this research.

6. Keywords: Islamic Banking; Microfinance; Islamic Microfinance; Bank Credits.

7. JEL Classification: G24, G28, G32.

بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانکها و وام گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی (مطالعه موردی بانکها و مشتریان شهر یزد)

اکرم تفتیان: دانشیار، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. (نویسنده مسئول)

taftiyan@iauyazd.ac.ir

بهزاد حاج حسینی: دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

legionfront.tx@gmail.com

فاطمه منصوری محمدآبادی: دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد،

ایران. fatemeh.mansouri@iauyazd.ac.ir

چکیده

مقدمه و هدف: تأمین مالی خرد اسلامی یکی از مهم ترین بخش های مالی اجتماعی اسلامی است که نقش بسیار مهمی در مهار فقر و بهبود سطح زندگی، درآمد سرانه، سطح اشتغال و همچنین دستیابی به مقاصد شریعت، سودآوری و پایداری دارد. پژوهش حاضر باهدف بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانکها و وام گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی انجام شده است.

روش پژوهش: در این پژوهش برای بررسی سؤال های پژوهش از رویکرد کمی با انجام آزمون t با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در این پژوهش جامعه آماری محدود شامل مشتریان بانکها بوده که نمونه آنها ۸۰ نفر و جامعه آماری نامحدود شامل کارمندان شعب بانکهای یزد هستند که تعداد نمونه آماری آنها برابر با ۳۸۴ نفر است که هر دو نمونه آماری با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شده اند که در نهایت به بررسی تفاوت دیدگاه این دو گروه از افراد نمونه پرداخته شده است.

یافته های پژوهش: یافته های پژوهش نشان می دهد که آگاهی تأمین مالی وام گیرندگان در سطح پایین تری نسبت به وام دهندگان قرار دارد بدین صورت که در مورد متغیرهای هزینه قرارداد، مدت، الزامات وثیقه / مدارک و دادرسی فرض نابرابری واریانس ها گزارش گردید.

بحث و نتیجه گیری: بین میزان متغیرهای ذکر شده با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام دهندگان نسبت به گروه وام گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه است.

واژگان کلیدی: بانکداری اسلامی؛ تأمین مالی خرد؛ تأمین مالی خرد اسلامی؛ اعتبارات بانکها.

مقدمه

مؤسسات مالی خرد اسلامی با پایبندی به خدمات و محصولات مالی منطبق با شریعت، انطباق با اصول اسلامی را تضمین می‌کنند. آن‌ها از ترتیبات تقسیم سود مانند مضاربه و مشرکه استفاده می‌کنند که در آن وام‌دهنده و وام‌گیرنده به جای گرفتن سود که در اسلام ربا محسوب می‌شود، سودوزیان سرمایه‌گذاری را به اشتراک می‌گذارند (Triyowati & Masnita, 2016). مؤسسات مالی خرد اسلامی نیز دارای هیأت‌های نظارت شرعی هستند که بر عملیات آن‌ها نظارت می‌کنند و از رعایت اصول اسلامی اطمینان می‌دهند (Sakinah, Arifin & Abdal, 2023). این هیأت‌ها متشکل از علمای اسلامی هستند که در امور مالی اسلامی و قوانین شریعت متخصص هستند. آن‌ها کلیه محصولات و خدمات مالی ارائه‌شده توسط مؤسسه را بررسی و تأیید می‌کنند تا از مطابقت آن‌ها با اصول اسلامی اطمینان حاصل شود (Lwesya & Mwakalobo, 2023). تأمین مالی خرد اسلامی، یک سیستم مالی است که به اصول اسلامی پایبند است و تفاوت آن با تأمین مالی خرد متعارف در این است که گرفتن سود را که در اسلام ربا محسوب می‌شود، ممنوع می‌کند و در عوض، از ترتیبات مشارکت در سود استفاده می‌کند، مانند مضاربه و مشارکه که در آن وام‌دهنده و وام‌گیرنده سودوزیان سرمایه‌گذاری را به اشتراک می‌گذارند (Maikabara, 2023). تأمین مالی خرد بانفوذ در صنعت بانکداری، یکی از بسترهای مهم برای اجرای اهداف اجتماعی و اقتصادی است. این حقیقت که امروزه توسعه انسانی و اجتماعی با توسعه اقتصادی درهم تنیدگی شدیدی دارد، موجب شده که توجه صنعت بانکی به تأمین مالی خرد، افزون‌بر به بار نشاندن اثرات مثبت و مفید اجتماعی، اثرات اقتصادی از نوع توسعه و رشد اقتصادی و حتی تحقق شاخص‌های عدالت اقتصادی نیز به همراه داشته باشد (Begum et al, 2019). نظر به اسلامی بودن صنعت بانکداری در ایران، برای استفاده از این صنعت از تأمین مالی خرد باید سراغ روش‌های تأمین مالی خرد اسلامی رفت (Zhang, 2017). در بانک‌های اسلامی روابط وام‌دهی ابزاری ضروری برای نزدیک کردن منافع وام‌گیرندگان با منافع وام‌دهندگان طی سازوکار غربالگری است که مشتریان اقتصادی معتمد را شناسایی و وام‌گیرندگان خوب را از بد متمایز می‌کند (شهیدی‌نسب، موسویان و نگارش، ۱۴۰۱).

طبق قوانین اسلامی انگیزه وام‌دهندگان برای استفاده از روابط بیشتر در فرایند اعطای وام این است که از اطلاعات ایجادشده در فرایند و در نتیجه کاهش در نظارت سود ببرند و از سوی دیگر، به وام‌گیرندگان ممتاز فرصت ایجاد اعتبار لازم برای وام موجود و قابل دسترس داده شود (Tamanni & Haji Besar, 2019). مؤسسات اعتباری اسلامی نقش مؤثر توزیع‌کننده زیان در تسهیلات سه‌جانبه را بر عهده دارند. به این معنی که به‌جای تحمیل کلیه خسارات ناشی از تخلف یا ورشکستگی عرضه‌کننده بر یک وام‌گیرنده واحد، وام‌دهندگان می‌توانند با دریافت هزینه‌های بیشتر اعتبار از عرضه‌کنندگان و سرشکن نمودن آن بر تمامی وام‌گیرندگان، این خسارات را پیردازند. نظریه توزیع زیان و گسترده‌تر کردن دایره مسئولین از نظریات قابل حمایت در مسئولیت اسلامی است که در حقوق قراردادها بیش از همه در حوزه حقوق مصرف‌کننده مورد توجه قرار گرفته است. برخی از نویسندگان حتی از این هم فراتر رفته و معتقدند حتی در مواردی که وام‌دهندگان با فروشندگان کالا و خدمات هیچ رابطه قراردادی نداشته و صرفاً گیرنده وام مستقیم می‌دهند، در قبال عملکرد عرضه‌کنندگان مسئول هستند (Farrar & Uddin, 2020). در نظام اعطای تسهیلات خرد اسلامی ایران نیز شناسایی وابستگی تسهیلات مستقیم به قرارداد عرضه بین وام‌گیرنده و عرضه‌کننده ضروری است. اگرچه وام‌دهنده در بسیاری از موارد با توجه به اعطای وکالت جهت خرید ملک اصلاً از هویت عرضه‌کننده آگاه نیست، اما در این شرایط نیز از قصد و نیت وام‌گیرنده آگاه است و لذا سرایت فسخ قرارداد عرضه به قرارداد اعتبار در واقع پیروی از قصد واقعی طرفین قرارداد است. طرح تأمین مالی مشارکتی، مشوق‌های سازگار را برای بانک‌ها و وام‌گیرندگان فراهم می‌کند، به‌موجب آن، هر دو طرف توافق می‌کنند که سودزیان واقعی را به نسبت پیش‌بینی‌شده در سهم خود به اشتراک بگذارند. تأمین مالی مشارکتی سهم مبتنی بر حقوق صاحبان سهام است که در آن طرفین یعنی وام‌دهنده و وام‌گیرنده پول و سود خود را با توجه به نسبت سرمایه‌گذاری دران سرمایه‌گذاری می‌کنند (قلیچ و خوانساری، ۱۴۰۰).

پدیده‌ای که این تحقیق بر آن استوار است، نیاز مبرم به بهبود دسترسی افراد کم‌اقبال به خدمات مالی و درعین حال حصول اطمینان از رعایت اصول شرعی است.

اگرچه تأمین مالی خرد در تقویت پایه اقتصادی جوامع محروم مؤثر بوده است، اما هنوز نیازهای برآورده نشده در زمینه عدالت و برابری وجود دارد. این یک شکاف تحقیقاتی ایجاد می‌کند که مستلزم درک عمیق‌تر از چگونگی کمک مالی خرد اسلامی به مبارزه با فقر و تشویق توسعه کارآفرینی است. بررسی ادبیات نظری نیز بیانگر آن است که بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده (زروکی، یدالهی اطاقسرا، توسلی‌نیا و سبحان خدامرادی، ۱۴۰۲؛ شهیدی‌نسب، موسویان و نگارش، ۱۴۰۱؛ شهیدی‌نسب و موسویان، ۱۴۰۰) تنها به تحلیل اثر تأمین مالی خرد بر فقر خانوارهای شهری و روستایی در ایران، بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان با تأکید بر کشورهای اسلامی، طراحی مدل‌های بومی و عملیاتی تأمین مالی خرد اسلامی نیز اشاره کرده‌اند؛ در نتیجه، پژوهش حاضر در تلاش است با بررسی چگونگی تأثیرگذاری ابعاد و مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی، علاوه بر غنی‌سازی مفاهیم مرتبط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی، دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی را بررسی نموده و پاسخ سؤال‌های زیر را ارائه نماید:

- ۱) دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و دیدگاه وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟
- ۲) بین دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

در ادامه پژوهش به بررسی مبانی نظری، پیشینه، روش اجرای پژوهش، یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری پرداخته شده است.

۱. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تأمین مالی، مدیریت، ایجاد و مطالعه منابع مالی، امور بانکی، اعتبار، سرمایه‌گذاری، دارایی‌ها و بدهی‌ها تحت عنوان سیستم‌های مالی است. به عبارتی تأمین مالی، تحقیق و مطالعه ابزارهای مالی برای تأمین نیازهای مالی است که به سه دسته تأمین مالی عمومی، تأمین مالی شرکتی و تأمین مالی شخصی یا خرد قابل تقسیم است (Ahmed &

(Ammar, 2015). تأمین مالی خرد را می‌توان به عنوان سازوکار عرضه خدمات مالی گوناگون به گروه کم‌درآمد، مانند صنعتگران، کشاورزان و پیمانکاران خرد تعریف کرد. تأمین مالی خرد به معنای ارائه خدمات مالی در مقیاس کوچک است. خدماتی نظیر اعتبار و خدمات پس‌اندازی برای افرادی که صاحب حرفه‌ای بوده یا بنگاه کوچکی را اداره می‌کنند و به تولید، بازاریابی و فروش کالاهای تولید شده می‌پردازند. در حقیقت در خصوص تأمین مالی خرد تعاریف متعددی ارائه شده است. هریک از این تعاریف از منظر خاصی به این مقوله پرداخته‌اند که از مهم‌ترین این منظرها می‌توان به جامعه هدف تأمین مالی خرد، اندازه و میزان تأمین مالی، اهداف تأمین مالی خرد، شرایط و نحوه پرداخت و تخصیص اعتبار و ضمانت وام‌ها اشاره داشت. از حیث جامعه هدف، تمرکز تأمین مالی خرد بر روی فقرا و افراد کم‌درآمد و کم‌توان است (Rashid, Uddin & Zobair, 2018). می‌توان ادعا کرد که دلیل اصلی موفقیت و توسعه تأمین مالی خرد آن است که این نوع از تأمین مالی بر دو رکن اساسی استوار است که می‌توان آن را نقاط قوت آن دانست؛ این دو پایه مهم عبارتند از «وام‌دهی گروهی» و «ایجاد فشار درونی». وام‌دهی گروهی آن است که در ساختار تأمین مالی خرد، افراد به انتخاب خود به گروه‌های مختلف، دسته‌بندی می‌شوند و وام به این گروه‌ها، اعطا می‌شود. ساختار انگیزشی نیز به نحوی تنظیم می‌شود تا اعطای وام به هریک از اعضای گروه، مشروط به بازپرداخت اقساط وام سایر اعضا شود و از این طریق، مسأله وثیقه که یکی از معضلات اصلی فقرا در دریافت تأمین مالی است، برطرف شود؛ اما فشار درونی آن است که در ساختار تأمین مالی خرد، ضوابط، به نحوی تنظیم شود که اعضای گروه، خودبه‌خود یکدیگر را به بازپرداخت ترغیب می‌کنند و در این زمینه، به نیروی خارجی و بیرونی، نیازی نیست (Maikabara, 2023). به نظر می‌رسد تعریف مناسب برای تأمین مالی خرد عبارت است از: ارائه اعتبار در یک فرایند ساده و منعطف به فقرا و قشر متوسط فعال اقتصادی، کارآفرینان خرد و کسب‌وکارهای خرد و کوچک -صرفاً کسب‌وکارهایی که بین (۹-۱) کارکن دارند- باهدف توانمندسازی از طریق تأمین مالی فعالیت‌های درآمدزا و خوداشتغالی به همراه تلاش برای تجهیز منابع خرد (جمع‌آوری

پس اندازهای خرد جامعه هدف) و ارائه بیمه‌های خرد به ایشان و در برخی موارد کمک به توزیع و بازاریابی محصول مشتریان (Zhang, 2017).

شواهد نشان می‌دهد که مؤسسات مالی خرد متعارف، تقاضا برای تأمین مالی خرد را برآورده نمی‌کنند. انتصاب و تأثیر افراد ثروتمند به آن‌ها امکان دسترسی به درصد زیادی از منابع مالی موجود را می‌دهد. از این رو، کمبود منابع تنها بخش کوچکی از تأمین مالی خرد را در دسترس مردم کم‌درآمد و کارآفرینان کوچک قرار می‌دهد (ذریه محمدعلی، ناهیدی امیرخیز، پایتختی اسکویی و رنجپور، ۱۴۰۲). علاوه بر این، حتی اگر افراد کم‌درآمد در دریافت تأمین مالی خرد موفق باشند، بازهم پرداخت بهره مورد نیاز بر اساس مبلغ اصلی برای آن‌ها دشوار است. علاوه بر همه این‌ها، افراد کم‌درآمد تمایلی به رفتن به این بانک‌های سنتی برای گرفتن وام ندارند چون آن‌ها از تأمین وثایق مورد پذیرش این بانک‌ها ناتوان‌اند (Rashid, Uddin & Zobair, 2018). طرح تأمین مالی مشارکتی، مشوق‌های سازگار را برای بانک‌ها و وام‌گیرندگان فراهم می‌کند که به موجب آن، هر دو طرف توافق می‌کنند که سودوزیان واقعی را به نسبت پیش‌بینی شده در سهم خود به اشتراک بگذارند. تأمین مالی مشارکتی سهم مبتنی بر حقوق صاحبان سهام است که در آن طرفین یعنی وام‌دهنده و وام‌گیرنده پول و سود خود را با توجه به نسبت سرمایه‌گذاری دران سرمایه‌گذاری می‌کنند (Fianto & Gan, 2017). مطابق نظریه تأمین مالی تقسیم سودوزیان که در صورت ضرر، ضرر و زیان باید توسط وام‌دهنده سرمایه یعنی مؤسسه خرد تأمین شود. در چنین شرایطی، مؤسسات دارای وام‌های خرد اسلامی بسیار مهم است که نگرش وام‌گیرندگان خود را به منظور اطمینان از بازپرداخت مناسب و به موقع وام صادر شده تغییر دهند. بازپرداخت وام از آن جهت اهمیت دارد که منبع پایداری مؤسسات تأمین مالی خرد اسلامی است. این مؤسسات دارای بودجه محدود و کمبود منابع هستند بنابراین از همین منابع برای کمک به تعدادی از افراد کم‌درآمد استفاده می‌شود؛ بنابراین تا زمانی که وام‌گیرنده قبلی مبلغ وام گرفته شده را بازپرداخت نکند، ممکن است صدور وام برای وام‌گیرندگان جدید برای مؤسسه خرد تأمین نشود. در این سناریو، بازپرداخت مناسب

از اهمیت بسزایی برخوردار است. علاوه بر این، بازپرداخت فقط با کمک روش نظارت مؤثر و کارآمد قابل اطمینان و اجرایی است (Purwanto et al, 2022). مؤسسات مالی خرد اسلامی با همسو کردن چارچوب‌های عملیاتی خود با شریعت مقدس که اهداف اساسی فقه اسلامی را در برمی‌گیرد، نقشی حیاتی در حفاظت و ارتقای ساختارهای اساسی اجتماعی از جمله ایمان، وجود انسانی، عقل، ثروت و نسل ایفا می‌کند (Hussein Kakembo, Abduh & Pg Hj Md Salleh, 2022). کارایی تأمین مالی خرد اسلامی در این حوزه‌ها، هم از سوی محافل علمی و هم از سوی سیاست‌گذاران که به ظرفیت آن به عنوان سازوکاری حیاتی در مبارزه با فقر اذعان دارند، مورد بررسی دقیق قرار گرفته است. تأمین مالی خرد متعارف در طول تاریخ به عنوان توانمندسازی جمعیت حاشیه‌نشین با تجهیز آن‌ها به ابزارهای مالی ضروری برای بهبود شرایط اقتصادی تلقی شده است (Maishanu & Nabiha, 2024). با این وجود، تأمین مالی خرد اسلامی با تضمین هم‌سویی این ابزارهای مالی با اصول اخلاقی و مذهبی جوامعی که برای حمایت از آن‌ها طراحی شده‌اند، بُعد دیگری را معرفی می‌کند. این تطابق پذیرش و کارایی این پیشنهادها را تقویت می‌کند و تضمین می‌کند که مزایای حاصل از آن در جنبه‌های مختلف رفاه اجتماعی تجربه می‌شود. دانشگاهیان و سیاست‌گذاران به‌طور فزاینده‌ای نقش حیاتی تأمین مالی خرد در تلاش‌های کاهش فقر را تصدیق می‌کنند. پرداختن به چالش‌های توسعه مرتبط برای تأمین مالی خرد ضروری است تا کاهش فقر را به میزان قابل توجهی تحت تأثیر قرار دهد. استفاده صحیح از فرصت‌های بخش می‌تواند منجر به مشارکت پایدار در کاهش فقر شود (Lateef, Adedeji & Islamiyyat, 2023). علاوه بر این، ادغام جوامع به حاشیه رانده شده در چارچوب‌های مالی ساختاریافته از طریق تأمین مالی خرد اسلامی، مزایایی را برای افراد و جوامعی که مستقیماً درگیر هستند، فراهم می‌کند. این پیامدهای گسترده‌تری برای بخش مالی اسلامی به‌طور کلی دارد. مؤسسات مالی خرد اسلامی با تسهیل درگیر شدن تعداد قابل توجهی از افراد در ساختارهای مالی رسمی، به تقویت حضور بازار بانکداری و مالی اسلامی کمک می‌کنند و در نتیجه راه‌های جدیدی برای پیشرفت و خلاقیت در صنعت ایجاد می‌کنند. این رشد ممکن است منجر به یک بخش مالی اسلامی قوی‌تر و

انعطاف‌پذیرتر شود که موقعیت بهتری برای پاسخ‌گویی به نیازهای مشتریان ناهمگن و جهانی داشته باشد (Kustin, 2015).

مؤسسات مالی خرد اسلامی از طریق سازوکارهایی مختلف پایبندی به اصول شریعت را تضمین می‌کنند. یکی از این سازوکارها ایجاد چارچوب‌های حاکمیت شرعی است که می‌تواند به صورت متمرکز یا غیرمتمرکز باشد تا از انطباق با شیوه‌های مالی اسلامی اطمینان حاصل کند (Hailu & Tekdoğan, 2023). علاوه بر این، این مؤسسات برای هدایت عملیات و فرآیندهای تصمیم‌گیری خود به فتوای صادرشده توسط مجالس شریعت رسمی وابسته هستند (Aziz, Abdul-Rahman & Markom, 2019). علاوه بر این، مؤسسات مالی خرد اسلامی شفافیت و افشای مسائل مربوط به انطباق با شریعت را در گزارش‌های سالانه خود برای تقویت اعتماد عمومی و نشان دادن تعهد خود به اصول اسلامی در اولویت قرار می‌دهند. مشاوران شریعت در این مؤسسات برای اطمینان از انطباق با شریعت ضروری هستند، زیرا آن‌ها در سراسر رویه‌های خود راهنمایی و نظارت می‌کنند (Tijani, Hassan & Nasir, 2020). تأمین مالی خرد اسلامی با تأکید بر شمول مالی و توسعه پایدار دست‌خوش تحولات اساسی شده است. در ابتدا، مؤسسات مالی خرد اسلامی برای پایبندی به آموزه‌های اسلامی از قرآن و سنت تأسیس شدند و عمدتاً برای شرکت‌های خرد و بخش تجاری تأمین مالی می‌کردند (Hassan, Alshater, Hasan & Bhuiyan, 2021). با گذشت زمان، تأمین مالی خرد اسلامی، به ویژه در کشورهایی با اکثریت مسلمانان، مانند بنگلادش که در آن تأمین مالی خرد مرسوم مدت‌هاست مورد استفاده قرار می‌گرفت، رایج شده است (Hossain & Abdullah, 2019). علی‌رغم برخی موانع، مانند فقدان دانش در بین مشاغل خرد و کوچک در مورد منابع مالی مؤسسات مالی خرد اسلامی، اهداف در ظرفیت تأمین مالی خرد اسلامی برای حمایت از سیستم‌های مالی پایدار در حال رشد است.

تأمین مالی خرد اسلامی چندین مزیت را برای توسعه کارآفرینی ارائه می‌دهد، از جمله:

۵. **ایجاد فرصت‌های شغلی:** مشخص شده که تأمین مالی خرد اسلامی تأثیر مثبتی بر ایجاد فرصت‌های شغلی به‌ویژه برای زنان دارد. دسترسی به منابع مالی را تسهیل می‌کند، محصولات مالی را ارائه می‌دهد و از آموزش کارآفرینی حمایت می‌کند که منجر به ایجاد فرصت‌های خوداشتغالی و افزایش رفاه اقتصادی می‌شود و در نتیجه به کارآفرینی اجتماعی و اقتصادی کمک می‌کند.
۵. **توانمندسازی اقتصادی:** تأمین مالی خرد اسلامی با فراهم کردن شمول مالی، حمایت از کارآفرینی و توسعه مهارت به توانمندسازی اقتصادی کمک می‌کند. نشان داده شده است که به توانمندسازی اقتصادی ذینفعان کمک می‌کند و در نتیجه وضعیت اقتصادی و توسعه کلی کارآفرینی آن‌ها را افزایش می‌دهد (Maikabara, 2023).

۲. انواع تأمین مالی

تأمین مالی خرد اسلامی یک سیستم مالی مبتنی بر اصول شرعی اسلامی است. در این زمینه، نوع تأمین مالی ارائه شده توسط مؤسسات تأمین مالی خرد اسلامی به جنبه‌های انطباق با آموزه‌های اسلامی که ربا را ممنوع می‌کند، توجه دارد. دو نوع اصلی تأمین مالی که معمولاً در تأمین مالی خرد اسلامی یافت می‌شود عبارتند از قرض و تأمین مالی شراکتی.

(۱) **قرض:** تأمین مالی قرضی، نوعی وام است که در آن سرمایه به‌صورت وام در اختیار گیرنده قرار می‌گیرد و معمولاً نیازمند وثیقه است، اما وام‌دهنده در مالکیت شرکت یا سود آن سهمی ندارد. در زمینه تأمین مالی خرد اسلامی، قرض به‌عنوان ابزار تأمین مالی به افراد یا خانوارهایی که برای اهداف خاصی مانند سرمایه‌گذاری به وجوه نیاز دارند، استفاده می‌شود. ویژگی اصلی قرض این است که از وام سود یا سودی دریافت نمی‌شود. در مقابل، انتظار می‌رود گیرنده وام مبلغ وام را به‌طور کامل در مدت زمان مشخص شده بازگرداند.

(۲) **تأمین مالی شراکتی:** این نوع تأمین مالی، همان‌طور که در تأمین مالی خرد اسلامی اعمال می‌شود، به رویکردی اشاره دارد که ریسک‌ها و سودها را بین وام‌دهندگان (مؤسسات تأمین مالی خرد اسلامی) و دریافت‌کنندگان تأمین مالی

(افراد یا خانوارهایی که به وجوه نیاز دارند) تقسیم می‌کند. در این صورت مؤسسات مالی خرد اسلامی می‌توانند از سازوکارهای مشارکت در سود مانند مضاربه و شرکت استفاده کنند. در مضاربه، وام‌دهنده سرمایه را فراهم می‌کند درحالی‌که گیرنده تأمین مالی مهارت یا تجارت را ارائه می‌دهد. سپس سود به‌دست‌آمده طبق توافق قبلی تقسیم می‌شود. این در حالی است که در شرکت هر دو طرف سرمایه را تأمین می‌کنند و سودو زیان به نسبت توافق تقسیم می‌شود. تأمین مالی خرد اسلامی از طریق انواع تأمین مالی مانند قرض و تأمین مالی شراکتی، به دنبال فراهم کردن دسترسی مالی فراگیر و پایدار برای جوامع نیازمند است و درعین‌حال از رعایت اصول شرعی اسلامی که ربا یا ربا را منع می‌کند، اطمینان حاصل می‌کند. این امر به حمایت از توسعه اقتصادی فراگیر و پایدار کمک می‌کند و توسعه کسب‌وکارهای خرد و کوچک رقابتی را تسهیل می‌کند (Sultonovich, 2023).

تفتیان و نورمحمدی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «ناسایی ابعاد و مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی»، به طراحی و اعتبارسنجی ابعاد و مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که ابعاد مسائل مربوط به مالکیت و کنترل، ویژگی قراردادهای وام و امنیت به ترتیب از مهم‌ترین ابعاد مؤثر بر الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی به‌شمار می‌آیند. نتایج ارزیابی الگو بیانگر آن است که از بین مقوله‌های اصلی مرتبط با بعد «ویژگی‌های قرارداد وام» به ترتیب نحوه پرداخت، مسئولیت و نحوه بازپرداخت، هزینه قرارداد، مدت قرارداد وام و گروه هدف/ موضوع تجاری و همچنین از بین مقوله‌های اصلی مرتبط با بعد «امنیت» به ترتیب الزامات وثیقه/ مدارک و دادرسی از جمله مهم‌ترین مقوله‌هایی هستند که می‌توانند بر الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی تأثیرگذار باشند.

شهیدی‌نسب و حسن‌زاده سروستانی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تطبیقی نقش دولت در تأمین مالی خرد متعارف و اسلامی با تأکید بر ج.ا.ا»، به بررسی تطبیقی نقش دولت در تأمین مالی خرد متعارف و اسلامی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد

که نقش دولت در تأمین مالی خرد در ایران، یک نقش تأمین‌کنندگی نیست؛ بلکه یک نقش حمایتی است؛ همچنین نتایج پژوهش نشان داد که ابزارهای دولت جهت ایفای نقش حمایتی در حوزه تأمین مالی خرد به ترتیب شامل ایجاد ثبات اقتصاد کلان، تعدیل چارچوب قوانین و مقررات و اعمال نظارت‌های قانونی و هدفمند است.

زروکی، یداللهی اطاقسرا، توسلی‌نیا و سحاب خدامرادی (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل اثر تأمین مالی خرد بر فقر خانوارهای شهری و روستایی در ایران»، به بررسی تأثیر تأمین مالی خرد بر احتمال خروج از فقر خانوارهای شهری و روستایی در ایران پرداخته‌اند. پردازش اولیه نشان داد میزان خانوارهای فقیر در میان خانوارهای برخوردار از تسهیلات مالی به مراتب کمتر از این میزان در خانوارهای محروم از این تسهیلات است. نتایج حاکی از تأثیر معکوس تسهیلات مالی بر احتمال فقر خانوارها است؛ به نحوی که اندازه اثر مطلوب تأمین مالی در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی است. همچنین مرد بودن، سن و سطح تحصیلات سرپرست خانوار اثر معکوس و مجذور سن سرپرست و بعد خانوار، اثر مستقیم بر احتمال فقر خانوارها دارد؛ بدین نحو که اثرگذاری مطلوب تحصیلات، سن و تأثیر نامطلوب بعد خانوار بر احتمال فقر خانوارها در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی است.

ذریه محمدعلی، ناهیدی امیرخیز، پایتختی اسکوئی و رنجپور (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل تأثیر ابزارهای تأمین مالی اسلامی بر سیاست‌های پولی در ایران براساس قاعده تیلور: رویکرد کوانتایل»، به تحلیل تأثیر ابزارهای تأمین مالی اسلامی بر سیاست‌های پولی در ایران با رویکرد قاعده تیلور در بازه زمانی ۱۳۹۹-۱۳۶۳ با استفاده از روش رگرسیون کوانتایل پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد ابزارهای تأمین مالی اسلامی بر نرخ رشد پایه پولی تأثیر منفی دارد، به عبارت دیگر با افزایش به کارگیری ابزارهای تأمین مالی اسلامی نرخ رشد پایه پولی کاهش یافته است و انتشار و عرضه اوراق سبب جذب نقدینگی در جامعه می‌گردد که نشان می‌دهد رفتار سیاست‌گذاران پولی نسبت به ابزارهای تأمین مالی اسلامی مبتنی بر قاعده بوده است.

شهیدی‌نسب، موسویان و نگارش (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان با تأکید بر کشورهای اسلامی»،

به صورت تطبیقی به بررسی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان با تأکید بر کشورهای اسلامی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که مهم‌ترین تأثیر مستقیم برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران ایجاد اشتغال و توانمندسازی است. همچنین بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان حاکی از آن است که تأثیر این برنامه‌ها در کشورهای اروپایی و آمریکایی بیشتر بر جنبه‌های تولیدی (ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی)؛ در کشورهای آفریقایی بیشتر بر جنبه‌های غیرتولیدی (بهداشت، تغذیه و آموزش) و در کشورهای آسیایی بر هر دو جنبه تولیدی و غیرتولیدی متمرکز بوده است. بررسی کشورمان نیز نشان داد که تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد بیشتر جنبه تولیدی داشته است.

تفتیان و علیپور (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «چالش‌ها و فرصت‌های فناوری مالی اسلامی»، به شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های فناوری مالی اسلامی پرداخته‌اند و بعد مزیت تأمین مالی جمعی اسلامی را در مقابل سایر منابع تأمین مالی به عنوان یکی از فرصت‌های فناوری اسلامی برشمردند. در یافته‌های پژوهش چالش‌ها و فرصت‌های که بیشترین تأثیر را بر «فناوری مالی اسلامی» دارند، به کارگیری نیروی ماهر انسانی اخلاق‌محور برای امور تخصصی، افزایش تعامل خودکار با مشتریان به منظور بهبود خدمات، یکپارچه‌سازی سیستم‌ها و مرتبط کردن مشتریان با تمامی عملیات بانکی، عدم محدودیت در زمان برای انجام خدمات بانکی در حوزه مالی اسلامی، تعیین شده‌اند.

قلیچ و طاهری (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «طراحی الگوی نوین تأمین مالی خرد اسلامی در نظام بانکی ایران (مبتنی بر عقود وکالت، قرض‌الحسنه و مباحه)»، با استفاده از روش تحقیق توصیفی-پیمایشی و نقطه نظرات خبرگان به ارائه الگویی نوین جهت تأمین مالی خرد در نظام بانکی کشور پرداخته‌اند. الگوی پیشنهادی این پژوهش، مبتنی بر جذب سپرده از طریق عقد وکالت خاص و پرداخت تسهیلات از طریق عقود قرض‌الحسنه و مباحه باهدف تأمین مالی اقشار ضعیف و متوسط جامعه است.

شهیدی‌نسب و موسویان (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «طراحی مدل‌های بومی و عملیاتی تأمین مالی خرد اسلامی»، اقدام به ساخت الگوهای عملیاتی و بومی تأمین مالی خرد کرده‌اند. در این پژوهش با مرور ادبیات تأمین مالی خرد و امکان‌سنجی

ظرفیت‌های تأمین مالی خرد از طریق پیمایش میدانی و نیز تحلیل محتوای کیفی چهار مدل عملیاتی و بومی برای پیاده‌سازی تأمین مالی خرد طراحی شده است که عبارتند از: مؤسسه تأمین مالی خرد مبتنی بر هبات و صدقات، مؤسسه تأمین مالی خرد مبتنی بر زکات، مؤسسه تأمین مالی خرد مبتنی بر قرض‌الحسنه و مؤسسه تأمین مالی خرد مبتنی بر وقف؛ همچنین ابعاد مختلف این نهادها، ساختار قانونی و نظارتی، نحوه تجهیز و تخصیص منابع، نحوه ضمانت و نیز نهاد ناظر بر این نهادها در قالب ساختار نظام بانکداری اسلامی کشور طراحی شد.

قلیچ و خوانساری (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل قابلیت عقود انتفاعی در نظام تأمین مالی خرد اسلامی با استفاده از روش تاپسیس فازی»، به اولویت‌بندی عقود انتفاعی از حیث کارآمدی استفاده در نظام تأمین مالی خرد اسلامی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که حداقل نه شاخص برای این موضوع وجود دارد. همچنین نتیجه اولویت‌بندی حکایت از آن دارد که به ترتیب عقود مرابحه، جعاله و اجاره مناسب‌ترین عقود انتفاعی جهت استفاده در نظام تأمین مالی خرد اسلامی است.

میا^۱ (۲۰۲۴م) در مقاله‌ای با عنوان «تبدیل تأمین مالی خرد مرسوم به تأمین مالی خرد اسلامی در بنگلادش: مدل‌های مبتنی بر شریعت پیشنهادی»، به تجزیه و تحلیل اهمیت تأمین مالی خرد اسلامی و پیشنهاد مدل‌های تأمین مالی خرد جایگزین مطابق با شریعت در بنگلادش پرداخته‌اند. این مطالعه سه مدل ترکیبی از تأمین مالی خرد مطابق با شریعت را پیشنهاد کرده است که احتمالاً به افراد محروم کمک می‌کند و در نتیجه دستیابی به اهداف توسعه پایدار در بنگلادش را تضمین می‌کند. مدل اول توضیح داده است که چگونه راهبرد عملیاتی مؤسسات مالی خرد را می‌توان بازسازی کرد، درحالی‌که مدل دوم راهبردهای سازمانی را برای ایجاد یک مؤسسات مالی خرد جدید پیشنهاد می‌کند. مدل سوم از مفهوم صدقه برای پرداختن به مسائل استقراضی متعدد صنعت استفاده کرد.

هاتمن، هیلمن و احمد^۲ (۲۰۲۴م) در مقاله‌ای با عنوان «تأمین مالی خرد اسلامی: پرداختن به فقرزدایی و توسعه کارآفرینی»، به بررسی نقش تأمین مالی خرد اسلامی در فقرزدایی و توسعه کارآفرینی پرداخته‌اند. در این پژوهش با استفاده از رویکرد مروری نظام‌مند ادبیات، رابطه بین انواع تأمین مالی، دسترسی به خدمات مالی اسلامی، سیاست‌های دولت و سطح کارآفرینی با درآمد خانوار و توسعه کسب‌وکارهای خرد و کوچک را تحلیل کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تأمین مالی خرد اسلامی می‌تواند ابزار مؤثری در تقویت پایگاه اقتصادی جوامع محروم به‌ویژه از طریق ادغام اصول اسلامی در نظام مالی باشد.

رزقون و دیگران^۳ (۲۰۲۴م) در مقاله‌ای با عنوان «نقش تأمین مالی خرد اسلامی در افزایش شمول مالی پایدار در اندونزی: مروری بر ادبیات سیستماتیک»، به تجزیه و تحلیل سهم تأمین مالی خرد اسلامی در افزایش شمول مالی پایدار در اندونزی پرداخته‌اند. در این پژوهش از طریق رویکرد کیفی به تحلیل چندین مقاله و تحقیقات مرتبط پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تأمین مالی خرد اسلامی، به‌ویژه در مناطق روستایی و دورافتاده، دسترسی به خدمات مالی را برای گروه‌هایی که قبلاً تحت پوشش قرار داشتند، به‌طور قابل‌توجهی بهبود بخشیده است. با این حال، به دلیل مسائلی مانند مقررات پیچیده، فقدان دانش عمومی در مورد مفاهیم مالی خرد اسلامی و مقیاس‌پذیری برنامه، دستیابی به شمول مالی گسترده‌تر هنوز دشوار است.

سلیم و دیگران^۴ (۲۰۲۳م) در مقاله‌ای با عنوان «اثربخشی تأمین مالی خرد اسلامی برای حل مشکلات بیکاری، فقر و سطح پایین زندگی»، در پژوهشی به بررسی اثربخشی تأمین مالی خرد اسلامی در حل مشکلات بیکاری، فقر و سطح پایین زندگی در کشورهای مسلمان پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که سرمایه‌های خرد اسلامی علاوه بر تسهیل دسترسی به منابع مالی و تأمین محصولات مالی، تأثیر مثبتی بر ایجاد فرصت‌های شغلی برای زنان دارد. ایجاد فرصت‌های خوداشتغالی و افزایش رفاه اقتصادی زنان به کارآفرینی اجتماعی و اقتصادی کمک می‌کند. این تحقیق نشان می‌دهد

2. Hotman, Hilman & Ahmad

3. Rizqon et al

4. Selim et al

که تأمین مالی خرد اسلامی بودجه و حمایت می‌کند و در نتیجه با تقویت همکاری، ارتقاء سواد مالی و آموزش کارآفرینی کمک مثبتی می‌کند و همچنین دسترسی به بازار را بهبود می‌بخشد. این مطالعه منحصر به فرد بودن تأثیر مثبت مالی خرد اسلامی بر اشتغال زنان و توسعه فراگیر در کشورهای مسلمان را آشکار می‌کند.

مایکابارا^۵ (۲۰۲۳م) در مقاله‌ای با عنوان «کاربرد تأمین مالی خرد اسلامی به عنوان ابزار جایگزین برای ریشه‌کنی فقر در نیجریه»، به بررسی ادراک مالی خرد اسلامی از ریشه‌کنی فقر در ایالت کوآرا نیجریه پرداخته است. ۳۶۴ پاسخ از مشتریان تأمین مالی خرد در ایلورین، ایالت کوآرا نیجریه، از طریق SPSS با استفاده از همبستگی لحظه‌ای توصیفی و ضریب پیرسون تجزیه و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از همبستگی مثبت و معنادار آماری بین تأمین مالی خرد اسلامی و درآمد خانوار، مراقبت‌های بهداشتی، تحصیلات و اشتغال بوده است.

۳. ابعاد و مؤلفه‌های تأمین مالی خرد اسلامی

هدف از تأمین مالی خرد ارائه وام‌های کوچک به افراد زیر سطح فقر برای ایجاد برابری در جوامع و رفع فقر است. این اهداف با اهداف اقتصادی و مالی اسلامی مطابقت دارد؛ بنابراین، تأمین مالی خرد اسلامی می‌تواند مکمل اهداف کلی کاهش فقر باشد. تأمین مالی خرد اسلامی به دلیل نقاط قوت ذاتی خود می‌تواند عملکرد بهتری داشته باشد. محصولات مالی اسلامی به جای انتقال ریسک مانند قراردادهای بدهی یا وام، مبتنی بر مفهوم اشتراک ریسک است. ثانیاً، سنگ بنای نظام اجتماعی و اقتصادی اسلامی، زکات، صدقه و قرض الحسنه کمک می‌کند تا بار طبقه اجتماعی کم برخوردار را بر دوش قشر ثروتمند جامعه تقسیم کنند (Ali & Hussain, 2017). تأمین مالی خرد اسلامی یک پدیده جدید است. از این رو، پس از مطالعه مبانی نظری و تحلیل مصاحبه‌ها، مقوله‌های اصلی و فرعی الگوی الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی پس از کد باز، محوری و گذاری انتخابی، تدوین گردید (تفتیان و نورمحمدی، ۱۴۰۲) که متعاقباً به صورت نموداری ارائه شد. با توجه به ابعاد و مؤلفه‌های ارائه شده الگوی الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی در جدول (۱)، پژوهش حاضر به بررسی دیدگاه کارشناسان دایره

اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی پرداخته است.

**جدول (۱): شاخص‌های الگوی ارزیابی ابعاد و مؤلفه‌های الزامات اجرایی
تأمین مالی خرد اسلامی**

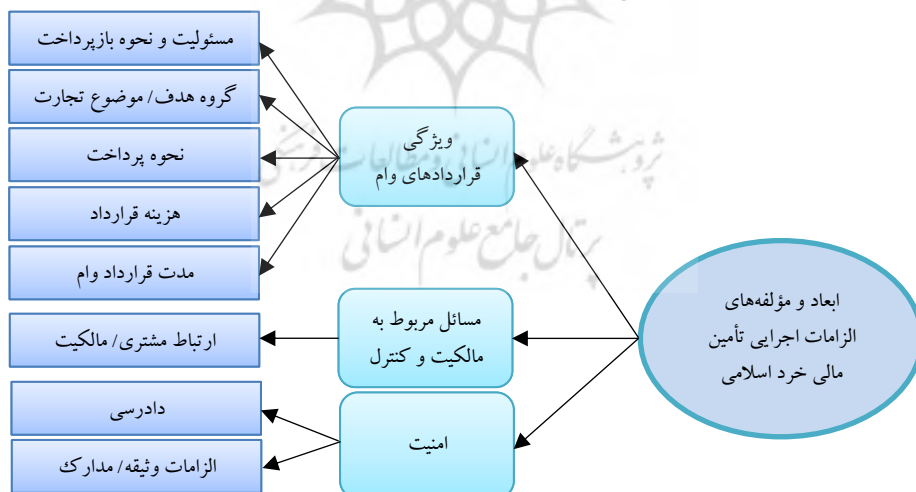
ابعاد	مقوله اصلی	مؤلفه
ویژگی قراردادهای وام	نحوه پرداخت	پرداخت وام مضاربه به صورت نقدی و طی یک مرحله یا چندین مرحله
		تأمین سرمایه مشارکت مدنی تماماً و نقداً توسط مالک
		پرداخت وام مشارکت مدنی نقدی و غیر نقدی به دفعات
		سهم الشراکه نقدی طرفین در وام مشارکت مدنی به نحو مشاع
		مشخص نمودن نحوه تسویه مشارکت در مشارکت مدنی
		تحقق مشارکت مدنی در زمان واریز نقدی سهم الشراکه به حساب بانک و تقویم سهم غیر نقدی
		گسترش امور بازرگانی در چهارچوب سیاست‌های بازرگانی از طریق اولویت دادن به تعاونی‌های قانونی براساس قرارداد مضاربه توسط بانک‌ها
		داشتن حق مصرف منابع در وام مشارکتی با سود غیرمعین توسط متقاضیان
	هزینه قرارداد	تأمین هزینه‌های مضاربه از محل سرمایه مضاربه و توسط مالکان
		تعهد عامل براساس مصالحه طرفین نسبت به هزینه‌های مضاربه مانند قیمت خرید کالا، هزینه‌های بسته‌بندی، حمل و نقل، حقوق گمرکی، سود بازرگانی، بیمه، حق ثبت سفارش بانکی و هزینه انبارداری
		پذیرفته شدن هزینه انجام شده توسط متقاضی در طرح‌ها و همچنین امور ساختمانی به عنوان آورده غیر نقدی متقاضی در مشارکت مدنی
		قید کردن هر نوع هزینه به توافق طرفین در مشارکت مدنی برخلاف مضاربه
		قرار گرفتن وام مضاربه در گروه مشارکت
	گروه هدف / موضوع تجارت	قرار گرفتن وام مشارکت مدنی در گروه مشارکت
		استفاده از وام مضاربه صرفاً جهت انجام امور بازرگانی و تجارت
		کاربرد مشارکت مدنی در بخش تولیدی، بازرگانی (واردات، صادرات، داخلی) و خدماتی

ابعاد	مقوله اصلی	مؤلفه
	مدت قرارداد وام	عدم تجاوز مضاربه به عنوان تسهیلات کوتاه مدت از یک دوره خرید و فروش و حداکثر یک سال
		خاتمه یافتن وام مشارکت مدنی به عنوان تسهیلات کوتاه و میان مدت ظرف مدت یک سال
		خاتمه یافتن مشارکت مدنی برای امور تولید، صنعتی و معدنی، کشاورزی و احداث مسکن حداکثر مدت سه سال
		تعیین وام مضاربه متناسب با یک دوره خرید و فروش مشروط بر اینکه از یک سال تجاوز نکنند.
		تعیین مدت قرارداد مشارکت مدنی با توجه به اقتضای فعالیت و موضوع قرارداد به تشخیص بانک‌ها و موافقت شریک، در ابتدای قرارداد
		تمدید قرارداد مشارکت مدنی مشروط به تصویب هیأت مدیره بانک
	مسئولیت و نحوه بازپرداخت	مسئولیت عامل در حفظ سرمایه مضاربه براساس قانون
		اطمینان حاصل شدن بازگشت نرخ سود ثابت در برخی از قراردادهای اعطای وام بانک
		مکمل بودن بانک‌ها برای قید نحوه تسویه مشارکت در وام مشارکت مدنی
		تعیین کردن نسبت سهم سود بانک در وام مضاربه برای پیش‌بینی حداقل سود مورد انتظار عاید بانک
		اتخاذ ترتیبی توسط بانک در وام مشارکت مدنی جهت عدم افزایش تعهدات مالی و انجام معاملات توسط شریک از حد سهم‌الشرکه واریز و تحویل شده به شریک
		ممانعت از خرید نسبه توسط شریک علاوه بر نظارت مستمر بر مصرف و برگشت وجوه سرمایه جهت جلوگیری از افزایش تعهدات
		مشخص نمودن نحوه تسویه مشارکت در مشارکت
		تسویه کردن کالای احتمالی باقیمانده در پایان مدت قرارداد به قیمت فروش روز از اموال خود خریداری و قرارداد توسط شریک
		خریداری کردن کالای احتمالی باقیمانده در پایان مدت قرارداد به قیمتی

مؤلفه	مقوله اصلی	ابعاد
توافق شده توسط شریک		
تعیین کردن سهم سود طرفین به نحو مشاع و به صورت نسبت یا درصد از کل سود معامله در وام مضاربه		
اعطای تسهیلات مضاربه در صورت پیش بینی سودآوری معامله		
جدا بودن نقش مالک و عامل از یکدیگر در مضاربه		
تأمین کننده سرمایه لازم توسط مالک و انجام کار عاملیت توسط عامل در مضاربه		
قرار دادن سرمایه نقدی لازم برای انجام یک معامله تجاری در اختیار عامل اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی توسط بانک در وام مضاربه	ارتباط مشتری / مالکیت	مسائل مربوط به مالکیت و کنترل
امکان برقراری وام مضاربه بین یک عامل و یک مالک و یک عامل و چند مالک و با یک مالک و چند مالک و تقسیم مساوی یا متفاوت سود		
عهده داری اداره امور شرکت مدنی توسط بانک (بانکها) یا شرکای دیگر در مشارکت مدنی		
تحويل نمودن اموال موضوع مضاربه به بانک پس از فوت عامل توسط وراث جهت حفظ حقوق بانک نسبت به کالای موضوع مضاربه		
قبول کردن مسئولیت فروش و انجام کارهای مضاربه توسط وراث با موافقت بانک و با انعقاد قرارداد جدیدی با نظر اداره حقوقی بانک پس از فوت عامل		
التزام وام گیرنده در عقد مضاربه نسبت به فراهم آوردن وسایل تجارت و کوشش در راه حفظ سرمایه و بهره برداری		
مشارکت مالک به عنوان عهده دار تأمین سرمایه نقدی و وام گیرنده به عنوان فرد تجارت کننده در وام مضاربه نسبت به سود		
جایز بودن وام مشارکت مدنی از عقود		
لازم الاجرا بودن قراردادهای مضاربه بر طبق توافق طرفین در حکم اسناد قلمداد نمودن خود قرارداد به عنوان تضمین در مضاربه به منظور جلوگیری از هزینه های اضافی	الزامات وثیقه / مدارک	اکنیت
استفاده از وثایق کاربردی در نظام بانکداری مانند اموال اعم از منقول و		

ابعاد	مقاله اصلی	مؤلفه
		غیرمنقول، اسناد و اوراق بهادار
		باطل بودن رهن دین و منفعت به عنوان شرایط اساسی صحت عقد رهن
		قرار دادن وثیقه توسط وام‌گیرنده تحت یکی از صور قانونی نزد وام‌دهنده
دادرسی		در اختیار قرار دادن اطلاعاتی مانند موضوع مضاربه، میزان سرمایه لازم برای مضاربه موردنظر، مبالغ تقریبی هزینه‌های مربوطه، حداکثر مدت لازم برای دوره مضاربه، نسبت پیشنهادی متقاضی برای تقسیم سود حاصله از مضاربه نزد بانک جهت تأمین سرمایه تجاری از راه مضاربه با بانک برای اشخاص حقیقی یا حقوقی
		انقطاع قانونی در مواردی که به‌مرورزمان به واسطه دادخواست حق خود را مطالبه نماید یا در صورتی که مدیون در دادگاه یا در سندی که به امضا او است اقرار به دین نماید.
		برعهده داشتن مسئول هرگونه کسر و نقصان توسط وام‌گیرنده با شرط ضمان شده

منبع: (تفتیان و نورمحمدی، در حال انتشار)

شکل (۱): الگوی الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی

منبع: (تفتیان و نور محمدی، ۱۴۰۲)

۴. سؤال‌های پژوهش

- (۱) دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟
- (۲) دیدگاه وام‌گیرندگان در مورد الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟

۵. فرضیه پژوهش

بین دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۶. روش پژوهش

پژوهش حاضر به دنبال بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی است، بنابراین از نظر هدف کاربردی و در دسته پژوهش‌های توصیفی قرار گرفته و الگوی ساخته شده با روش کمی به صورت پیمایشی همبستگی بررسی شده است. داده‌های گردآوری اطلاعات در این پژوهش را می‌توان به دودسته کتابخانه‌ای و میدانی تقسیم کرد. در خصوص جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش، از روش‌های کتابخانه‌ای و در زمینه جمع‌آوری داده‌ها برای پاسخ به سؤال‌های پژوهش از روش میدانی و ابزار پرسشنامه با طیف لیکرت پنج درجه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل مشتریان و کارمندان شعب بانک‌های شهر یزد هستند. در این تحقیق از دو جامع آماری استفاده شده است، جامعه آماری مشتریان بانک‌ها، جامع آماری نامحدود و جامعه آماری دیگر محدود به کارمندان شعب بانک‌های شهر یزد است. برای تعیین حجم نمونه مطابق با مطالعه تفتیان و باقی‌نسب (۱۴۰۲) از رابطه کوکران برای جوامع نامحدود و محدود استفاده می‌شود. طبق رابطه برای جوامع نامحدود و محدود در سطح ۹۵ درصد اطمینان، تعداد نمونه آماری برابر با ۳۸۴ برای نامحدود و برای جامعه محدود به ۸۰ مورد ۶۶ نمونه خواهد بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی نیز جمع‌آوری خواهد شد. رابطه کوکران برای محاسبه حجم نمونه به شرح زیر است:

رابطه (۱): $n = (Z^2 pq) / d^2$

که در آن Z برابر با ۱/۹۶؛ $P = q = 0.05$ و d مقدار اشتباه مجاز (مقدار خطا). پرسشنامه شامل ابعاد (ویژگی قراردادهای وام، مسائل مربوط به مالکیت و کنترل، امنیت) است که از سؤال ۱ الی ۸ مربوط به مقوله نحوه پرداخت، از سؤال ۹ الی ۱۲ مربوط به مقوله هزینه قرارداد، از سؤال ۱۳ الی ۱۶ مربوط به مقوله گروه هدف / موضوع تجارت، از سؤال ۱۷ الی ۲۰ مربوط به مقوله مدت قرارداد، از سؤال ۲۱ الی ۲۹ مربوط به مقوله مسئولیت و نحوه بازپرداخت، از سؤال ۳۰ الی ۳۷ مربوط به مقوله ارتباط مشتری / مالکیت، از سؤال ۳۸ الی ۴۲ مربوط به مقوله الزامات وثیقه / مدارک و از سؤال ۴۳ الی ۴۴ مربوط به مقوله دادرسی است.

برای بررسی وضعیت مؤلفه‌های استخراج‌شده از مقاله تفتیان و نورمحمدی (۱۴۰۲) آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شده است که برای امتیازدهی، میانگین مجموع نمرات سؤالات هر مؤلفه به‌عنوان مبنا در نظر گرفته شده و با توجه به طیف سه‌درجه‌ای لیکرت نقطه برش طیف میانی پرسشنامه، دو بود که در پژوهش حاضر معیار مقایسه میانگین بدین‌صورت بوده که میانگین تجربی در سطح نامطلوب و میانگین تجربی در سطح مطلوب ارزیابی شد؛ بنابراین میانگین ملاکی برابر میانگین در سطح نسبتاً مطلوب است. همچنین جهت تعیین وضعیت اهمیت و الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی با توجه به دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات با کد (۲) و وام‌گیرندگان با کد (۱) آزمون t دو نمونه‌ای مستقل به‌صورت مقایسه دوگروهی انجام شده است. برای این منظور، مشارکت‌کنندگان براساس وضعیت متغیر پژوهش به دو گروه دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات و وام‌گیرندگان تقسیم‌شده‌اند. به‌منظور استنتاج صحیح آماری و توجیه و تفسیر دقیق، اطلاعات جمع‌آوری از معادلات ساختاری توسط نرم‌افزارهای PLS استفاده شده است. روایی محتوایی پرسشنامه به کمک متخصصان تأیید شده و پایایی پرسشنامه به کمک ضریب آلفای کرونباخ، پایایی اسپیرمن و پایایی مرکب به‌دست‌آمده است (تفتیان و نورمحمدی، ۱۴۰۲).

۷. یافته‌ها

جدول (۲): ضرایب پایایی سازه‌ها

متغیرهای مرتبه سوم	متغیرهای مرتبه دوم	متغیرهای مرتبه اول	پایایی آلفا کرونباخ	پایایی اسپیرمن	پایایی ترکیبی
مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی	ویژگی قراردادهای وام	نحوه پرداخت	۰/۸۰	۰/۸۳	۰/۸۶
		هزینه قرارداد	۰/۶۶	۰/۶۶	۰/۸۰
		گروه هدف/ موضوع تجارت	۰/۷۱	۰/۷۳	۰/۸۲
		مسئولیت و نحوه بازپرداخت	۰/۷۳	۰/۷۲	۰/۸۰
		مدت قرارداد وام	۰/۷۰	۰/۷۰	۰/۸۱
		مجموع	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۹۱
مسائل مربوط به مالکیت و کنترل		۰/۸۸	۰/۸۹	۰/۹۱	امنیت
الزامات وثیقه/ مدارک	۸۵/۰	۸۶/۰	۸۹/۰		
دادرسی	۹۰/۰	۰/۸	۹۵/۰		
مجموع	۷۶/۰	۸۶/۰	۸۱/۰		
مجموع		۹۳/۰	۹۵/۰	۹۴/۰	

منبع: (یافته‌های تحقیق)

طبق نتایج حاصل در جدول (۲) آلفای کرونباخ برای ارزیابی پایداری درونی اندازه‌گیری می‌شود که نشانگر میزان همبستگی بین سازه و شاخص‌های مربوط به آن است مقدار واریانس تبیین شده بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل‌قبولی است. البته موس و دیگران^۶ (۱۹۹۸م) در مورد متغیرهای با تعداد سؤال‌های اندک، مقدار ۰/۶ را به‌عنوان سرحد ضریب معرفی کرده‌اند که همه متغیرها از ضریب قابل‌قبولی برخوردار هست. مقدار پایایی ترکیبی یک سازه از یک نسبت حاصل می‌شود که در صورت این کسر، واریانس بین یک سازه با شاخص‌هایش و در مخرج کسر، واریانس سازه با شاخص‌هایش به‌اضافه مقدار خطای اندازه‌گیری می‌آید. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی بالاتر ۰/۷ باشد نشان از پایداری درونی مناسب است و مقدار کمتر از ۰/۶ عدم وجود پایایی است (Nunnally & Bemstein, 1994) ذکر این نکته ضروری است که

پایایی ترکیبی معیار بهتری از آلفا به شمار می‌رود (وینز و دیگران^۷، ۲۰۱۰م، نقل از داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). در نتیجه پایایی ترکیبی همه متغیرهای پنهان ضرایب قابل‌قبولی دارند. پایایی همبستگی اسپیرمن برای ارزیابی پایداری درونی اندازه‌گیری می‌شود که نشانگر میزان همبستگی بین سازه و گویه مربوط به آن است که بالاتر از ۰/۷ پایایی قابل‌قبولی است که همه متغیرها از ضریب قابل‌قبولی برخوردار هست.

جدول (۳): مدل اندازه‌گیری و شاخص‌های ارزیابی گویه‌ها

متغیر	ابعاد	مؤلفه‌ها	شماره گویه	بار عاملی	معناداری
مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی	نحوه پرداخت		۱Q	۰/۴۳	۴/۰۱
			۲Q	۰/۷۵	۱۵/۵۷
			۳Q	۰/۷۴	۱۳/۹۲
			۴Q	۰/۷۶	۱۵/۹۱
			۵Q	۰/۶۲	۱۱/۲۰
			۶Q	۰/۸۲	۲۵/۸۱
			۷Q	۰/۵۰	۶/۹۱
			۸Q	۰/۵۵	۶/۹۲
	ویژگی قراردادهای وام	هزینه قرارداد	۹Q	۰/۷۱	۱۱/۳۱
			۱۰Q	۰/۷۵	۱۷/۲۹
			۱۱Q	۰/۷۸	۱۵/۲۰
			۱۲Q	۰/۵۸	۹/۶۶
		گروه هدف / موضوع تجارت	۱۳Q	۰/۷۵	۲۰/۱۶
			۱۴Q	۰/۸۰	۱۵/۸۰
			۱۵Q	۰/۵۹	۶/۰۳
			۱۶Q	۰/۷۶	۱۴/۷۱
	مدت قرارداد وام		۱۷Q	۰/۷۸	۱۸/۷۶
			۱۸Q	۰/۷۱	۱۴/۷۸
			۱۹Q	۰/۶۶	۱۰/۲۵
			۲۰Q	۰/۷۴	۲۰/۴۱

۱۳/۲۵	۰/۷۰	۲۱Q	مسئولیت ونحوه بازپرداخت		مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۴/۹۹	۰/۵۲	۲۲Q			
۳/۹۴	۰/۵۳	۲۳Q			
۳/۲۱	۰/۵۴	۲۴Q			
۲/۹۰	۰/۵۰	۲۵Q			
۳/۷۷	۰/۵۹	۲۶Q			
۶/۲۴	۰/۵۵	۲۷Q			
۳/۶۰	۰/۵۷	۲۸Q			
۵/۷۷	۰/۴۷	۲۹Q			
۱۱/۲۹	۰/۶۸	۳۰Q	مسائل مربوط به مالکیت و کنترل		
۹/۶۳	۰/۶۳	۳۱Q			
۱۴/۴۶	۰/۷۳	۳۲Q			
۲۵/۲۳	۰/۸۶	۳۳Q			
۱۷/۲۲	۰/۷۵	۳۴Q			
۱۸/۴۶	۰/۷۹	۳۵Q			
۴۴/۷۹	۰/۸۸	۳۶Q			
۹/۷۵	۰/۶۱	۳۷Q			
۸/۶۳	۰/۶۴	۳۸Q	الزامات وثیقه/ مدارک		
۳۳/۴۰	۰/۸۶	۳۹Q			
۲۵/۰۶	۰/۸۴	۴۰Q			
۱۲/۰۳	۰/۷۵	۴۱Q			
۳۰/۴۶	۰/۸۴	۴۲Q			
۸/۸۲	۰/۹۷	۴۳Q	دادرسی		
۸/۶۷	۰/۹۳	۴۴Q			

منبع: (یافته‌های تحقیق)

بار عاملی استاندارد برای تک‌تک گویه‌ها هر عامل در جدول (۳) مشخص شده‌اند. شاخص ارزیابی میزان ارتباط هر سؤال به عامل زیربنایی آن، مقدار بالای ۰/۴ رابطه هر سؤال با عامل مرتبط دلالت دارد که این مقدار بار عاملی باعث معناداری هر سؤال

می‌شود؛ بنابراین، همه گویه‌ها به‌طور معنادار به عامل زیربنایی خود مرتبط هستند و می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری طی ارزیابی شاخص‌های جزئی مطلوب است.

۸. نتایج سؤال اول پژوهش

سؤال اول: دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟

برای بررسی وضعیت مؤلفه‌های مورد مطالعه از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون در جدول (۴) آورده شده است. برای امتیازدهی، میانگین مجموع نمرات سؤال‌ها هر مؤلفه به‌عنوان مبنا در نظر گرفته شد و با توجه به طیف سه‌درجه‌ای لیکرت نقطه برش طیف میانی پرسشنامه، دو بود که در پژوهش حاضر معیار مقایسه میانگین بدین صورت بود که میانگین تجربی (۱-۲) در سطح نامطلوب و میانگین تجربی (۲/۱-۳) در سطح مطلوب ارزیابی شد؛ بنابراین میانگین ملاکی برابر میانگین در سطح نسبتاً مطلوب ۲/۱ هست.

جدول (۴): آزمون t دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی

میانگین ملاکی = ۲/۱ $N=384$				گویه‌ها	متغیر مرتبه اول	متغیر مرتبه دوم	متغیر مرتبه سوم
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی				
۰/۹۲	۰/۱۱	۰/۰۱	۲/۱۱	۱Q	نحوه پرداخت	ویژگی قراردادهای وام	مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۰/۰۰	۴/۱۲	۰/۲۱	۲/۳۱	۲Q			
۰/۰۰	۴/۲۱	۰/۲۱	۲/۳۱	۳Q			
۰/۰۸	۱/۷۵	۰/۱۰	۲/۲۰	۴Q			
۰/۰۰	۵/۸۴	۰/۲۹	۲/۳۹	۵Q			
۰/۰۳	۲/۱۴	۰/۱۱	۲/۲۱	۶Q			
۰/۰۰	۵/۲۹	۰/۲۸	۲/۳۸	۷Q			
۰/۰۷	-۱/۸۰	- ۰/۱۱	۱/۹۹	۸Q			
۰/۰۰	۴/۷۵	۰/۱۴	۲/۲۴	مجموع			

N=۳۸۴ میانگین ملاکی = ۲/۱				گویه‌ها	متغیر مرتبه اول	متغیر مرتبه دوم	متغیر مرتبه سوم
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی				
۰/۴۵	۰/۷۶	۰/۰۴	۲/۱۴	۹Q	هزینه قرارداد		مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۰/۰۰	۸/۹۰	۰/۴۰	۲/۵۰	۱۰Q			
۰/۰۱	-۲/۵۱	-۰/۱۴	۱/۹۶	۱۱Q			
۰/۰۰	۳/۹۸	۰/۲۰	۲/۳۰	۱۲Q			
۰/۰۰	۳/۹۷	۰/۱۳	۲/۲۳	مجموع			
۰/۰۵	۱/۹۵	۰/۱۱	۲/۲۱	۱۳Q	گروه هدف/ موضوع تجارت		
۰/۷۹	-۰/۲۷	-۰/۰۱	۲/۰۹	۱۴Q			
۰/۰۱	-۲/۴۷	-۰/۱۴	۱/۹۶	۱۵Q			
۰/۳۶	-۰/۹۱	-۰/۰۵	۲/۵	۱۶Q			
۰/۵۰	-۰/۶۷	-۰/۰۲	۲/۸	مجموع			
۰/۰۰	۳/۹۴	۰/۲۰	۲/۳۰	۱۷Q	مدت قرارداد وام		
۰/۰۰	۴/۶۰	۰/۲۳	۲/۳۳	۱۸Q			
۰/۰۰	۸/۹۳	۰/۳۸	۲/۴۸	۱۹Q			
۰/۰۰	۵/۱۹	۰/۲۶	۲/۳۶	۲۰Q			
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۲۷	۲/۳۷	مجموع			
۰/۰۰	۴/۳۶	۰/۲۳	۲/۳۳	۲۱Q	مسئولیت و نحوه بازپرداخت		
۰/۰۰	۷/۶۰	۰/۳۷	۲/۴۷	۲۲Q			
۰/۷۴	-۰/۳۴	-۰/۰۲	۲/۸	۲۳Q			
۰/۳۶	۰/۹۳	۰/۰۵	۲/۱۵	۲۴Q			
۰/۶۴	۰/۴۶	۰/۰۳	۲/۱۳	۲۵Q			
۰/۹۹	۰/۰۲	۰/۰۰	۲/۱۰	۲۶Q			
۰/۰۰	۶/۳۸	۰/۳۱	۲/۴۱	۲۷Q			
۰/۴۰	۰/۸۴	۰/۰۵	۲/۱۵	۲۸Q			
۰/۰۰	۸/۱۰	۰/۳۸	۲/۴۸	۲۹Q			

N=۳۸۴		میانگین ملاکی = ۲/۱		گویه‌ها	متغیر	متغیر	متغیر
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی		مرتبه اول	مرتبه دوم	مرتبه سوم
۰/۰۰	۵/۲۱	۰/۱۶	۲/۲۶	مجموع			مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۰/۰۰	۵/۳۴	۰/۱۳	۲/۲۳	مجموع			
۰/۰۰	۸/۷۸	۰/۴۰	۲/۵۰	۳۰Q	مسائل مربوط به مالکیت و کنترل		
۰/۰۰	۷/۱۶	۰/۳۵	۲/۴۵	۳۱Q			
۰/۰۵	-۱/۹۶	-۰/۱۱	۱/۹۹	۳۲Q			
۰/۷۲	-۰/۳۶	-۰/۰۲	۲/۰۸	۳۳Q			
۰/۰۰	۴/۶۴	۰/۲۵	۲/۳۵	۳۴Q			
۰/۰۰	۷/۴۵	۰/۳۵	۲/۴۵	۳۵Q			
۰/۰۰	۹/۲۵	۰/۴۲	۲/۵۲	۳۶Q			
۰/۰۰	۶/۱۴	۰/۳۱	۲/۴۱	۳۷Q			
۰/۰۰	۷/۶۷	۰/۲۴	۲/۳۴	مجموع			
۰/۰۰	۶/۸۲	۰/۳۶	۲/۴۶	۳۸Q	الزامات وثیقه / مدارک		
۰/۰۰	۸/۳۸	۰/۴۲	۲/۵۲	۳۹Q			
۰/۰۰	۸/۸۹	۰/۴۲	۲/۵۲	۴۰Q			
۰/۰۰	۱۱/۵۴	۰/۴۹	۲/۵۹	۴۱Q			
۰/۰۰	۱۰/۹	۰/۴۶	۲/۵۶	۴۲Q			
۰/۰۰	۱۱/۴۷	۰/۴۳	۲/۵۳	مجموع			
۰/۰۴	۲/۰۷	۰/۱۲	۲/۲۲	۴۳Q	دادرسی		
۰/۰۰	۴/۶۹	۰/۲۶	۲/۳۶	۴۴Q			
۰/۰۰	۳/۵۰	۰/۱۹	۲/۲۹	مجموع			
۰/۰۰	۹/۱۳	۰/۳۱	۲/۴۱	مجموع	امنیت		
۰/۰۰	۸/۵۴	۰/۲۳	۲/۳۳	مجموع			

منبع: (یافته‌های تحقیق)

نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم ویژگی قراردادهای وام نشان می‌دهد که همه گویه‌های ۲، ۳، ۵، ۶، ۷، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۷ و ۲۹ در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ و گویه‌های ۱، ۴، ۸، ۹، ۱۴، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶ و ۲۸ در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ اما گویه‌های ۱۱، ۱۵ در سطح نامطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است. در نهایت متغیر مرتبه اول نحوه پرداخت، هزینه قرارداد، مدت قرارداد وام، مسئولیت و نحوه بازپرداخت در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است. نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل نشان می‌دهد که همه گویه‌های ۳۰، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۳۶ و ۳۷ در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ و گویه‌های ۳۳ در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ اما گویه‌های ۳۲ در سطح نامطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است. در نهایت متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است.

نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم امنیت نشان می‌دهد که همه گویه‌ها در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است. در نهایت متغیر مرتبه دوم امنیت در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است.

۹. نتایج سؤال دوم پژوهش

سؤال دوم: دیدگاه وام‌گیرندگان در مورد الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟

جدول (۵): آزمون t دیدگاه وام‌گیرندگان در مورد الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی

N=۶۶ میانگین ملاکی = ۲/۱				گویه‌ها	متغیر مرتبه اول	متغیر مرتبه دوم	متغیر مرتبه سوم
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی				
۰/۱۰	۱/۶۷	۰/۲۱	۲/۳۱	۱Q	نحوه پرداخت	قراردادهای ویژگی وام	مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۰/۰۰	۹/۷۹	۰/۷۳	۲/۸۳	۲Q			
۰/۰۰	۸/۵۹	۰/۶۹	۲/۷۹	۳Q			
۰/۸۲	-۰/۲۳	-۰/۰۳	۲/۰۷	۴Q			
۰/۰۰	۵/۰۱	۰/۵۲	۲/۶۲	۵Q			
۰/۰۰	۳/۶۸	۰/۴۲	۲/۵۲	۶Q			
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۷Q			
۰/۰۰	۳/۳۰	۰/۳۸	۲/۴۸	۸Q			
۰/۰۰	۸/۴۹	۰/۴۵	۲/۵۵	مجموع			
۰/۰۰	۱۳/۵۸	۰/۸۰	۲/۹۰	۹Q	هزینه قرارداد		
۰/۰۰	۱۳/۵۸	۰/۸۰	۲/۹۰	۱۰Q			
۰/۰۳	۲/۲۸	۰/۲۸	۲/۳۸	۱۱Q			
۰/۲۸	۱/۱۰	۰/۱۴	۲/۲۴	۱۲Q			
۰/۰۰	۷/۷۷	۰/۵۰	۲/۶۰	مجموع			
۰/۱۰	۱/۶۷	۰/۲۱	۲/۳۱	۱۳Q	گروه هدف/ موضوع تجارت		
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۱۴Q			
۰/۰۱	۲/۶۰	۰/۳۱	۲/۴۱	۱۵Q			
۰/۰۰	۵/۵۵	۰/۵۶	۲/۶۶	۱۶Q			
۰/۰۰	۶/۳۶	۰/۴۳	۲/۵۳	مجموع			
۰/۰۰	۵/۵۵	۰/۵۶	۲/۶۶	۱۷Q	مدت قرارداد وام		
۰/۰۰	۲/۹۴	۰/۳۵	۲/۴۵	۱۸Q			
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۱۹Q			
۰/۰۰	۸/۵۹	۰/۶۹	۲/۷۹	۲۰Q			

N=۶۶ میانگین ملاکی = ۲/۱				گویه ها	متغیر مرتبه اول	متغیر مرتبه دوم	متغیر مرتبه سوم				
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی								
۰/۰۰	۱۰/۶۹	۰/۵۶	۲/۶۶	مجموع	مسئولیت و نحوه بازپرداخت		مؤلفه های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی				
۰/۰۰	۶/۸۳	۰/۶۲	۲/۷۲	۲۱Q							
۰/۰۰	۶/۱۵	۰/۵۹	۲/۶۹	۲۲Q							
۰/۲۸	۱/۱۰	۰/۱۴	۲/۲۴	۲۳Q							
۰/۰۰	۹/۷۹	۰/۷۳	۲/۸۳	۲۴Q							
۰/۰۰	۴/۵۳	۰/۴۹	۲/۵۹	۲۵Q							
۰/۱۰	۱/۶۷	۰/۲۱	۲/۳۱	۲۶Q							
۰/۰۰	۵/۰۱	۰/۵۲	۲/۶۲	۲۷Q							
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۲۸Q							
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۲۹Q							
۰/۰۰	۸/۹۳	۰/۵۱	۲/۶۱	مجموع							
۰/۰۰	۱۰/۹۸	۰/۴۹	۲/۵۹	مجموع	مسائل مربوط به مالکیت و کنترل						
۰/۰۰	۵/۵۵	۰/۵۶	۲/۶۶	۳۰Q							
۰/۰۰	۱۳/۵۸	۰/۸۰	۲/۹۰	۳۱Q							
۰/۰۵	۱/۹۷	۰/۲۴	۲/۳۴	۳۲Q							
۰/۰۳	۲/۲۸	۰/۲۸	۲/۳۸	۳۳Q							
۰/۰۰	۴/۰۹	۰/۴۵	۲/۵۵	۳۴Q							
۰/۰۰	۴/۰۹	۰/۴۵	۲/۵۵	۳۵Q							
۰/۵۸	۰/۵۶	۰/۰۷	۲/۱۷	۳۶Q							
۰/۰۰	۶/۸۳	۰/۶۲	۲/۷۲	۳۷Q							
۰/۰۰	۷/۵۶	۰/۴۳	۲/۵۳	مجموع							
۰/۱۷	۱/۳۸	۰/۱۸	۲/۲۸	۳۸Q						الزامات وثیقه / مدارک	امنیت
۰/۰۰	۹/۷۹	۰/۷۳	۲/۸۳	۳۹Q							
۰/۰۰	۸/۵۹	۰/۶۹	۲/۷۹	۴۰Q							

N=۶۶ میانگین ملاکی = ۲/۱				گویه‌ها	متغیر مرتبه اول	متغیر مرتبه دوم	متغیر مرتبه سوم
معناداری	t	تفاوت میانگین	میانگین تجربی				
۰/۰۰	۷/۶۳	۰/۶۶	۲/۷۶	۴۱Q			مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
۰/۰۰	۲۵/۱۰	۰/۸۷	۲/۹۷	۴۲Q			
۰/۰۰	۱۲/۶۴	۰/۶۲	۲/۷۲	مجموع			
۰/۲۸	۱/۱۰	۰/۱۴	۲/۲۴	۴۳Q	دادرسی		
۰/۶۲	-۰/۴۹	-۰/۰۷	۲/۳	۴۴Q			
۰/۷۶	۰/۳۱	۰/۰۴	۲/۱۴	مجموع			
۰/۰۰	۴/۲۳	۰/۳۳	۲/۴۳	مجموع			
۰/۰۰	۷/۷۷	۰/۴۲	۲/۵۲	مجموع			

منبع: (یافته‌های تحقیق)

نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم ویژگی قراردادهای وام نشان می‌دهد که همه گویه‌های ۲، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۲۸ و ۲۹ در سطح مطلوب ($p < ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ و گویه‌های ۱، ۴، ۱۲، ۱۳، ۲۳ و ۲۶ در سطح نسبتاً مطلوب ($p > ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است. در نهایت همه مؤلفه‌های متغیر ویژگی قراردادهای وام در سطح مطلوب ($p < ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است.

نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل نشان می‌دهد که همه گویه‌های ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۷ در سطح مطلوب ($p < ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است؛ و گویه‌های ۳۶ در سطح نسبتاً مطلوب ($p > ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱ قرار گرفته است. در نهایت متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل در سطح مطلوب ($p < ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است.

نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم امنیت نشان می‌دهد که همه گویه‌های ۳۹، ۴۰، ۴۱ و ۴۲ در سطح مطلوب ($p < ۰/۰۵$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱

قرار گرفته است؛ و گویه‌های ۳۸، ۴۳ و ۴۴ در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0.05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۲/۱) قرار گرفته است. در نهایت متغیر مرتبه دوم امنیت در سطح مطلوب ($p < 0.05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱) قرار گرفته است.

۱۰. نتیجه فرضیه پژوهش

فرضیه پژوهش: بین دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

**جدول (۶): تعیین تفاوت الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی
با توجه به دیدگاه کارشناسان**

متغیر مرتبه سوم	مرتبه دوم	متغیر مرتبه اول	پاسخ	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون برابری		آزمون t دو نمونه‌ای مستقل	
						Fi	مقداری	اختلاف	مقداری
مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی		نحوه پرداخت	وام‌گیرنده	۲/۲۴	۰/۴۰	۱/۳۳	۰/۲۵	-۰/۳۱	-۵/۱۳
			وام‌دهنده	۲/۵۵	۰/۴۰				
		هزینه قرارداد	وام‌گیرنده	۲/۲۳	۰/۴۴	۷/۴۲	۰/۰۱	-۰/۳۸	-۵/۲۳
			وام‌دهنده	۲/۶۰	۰/۴۹				
		گروه هدف/ موضوع تجارت	وام‌گیرنده	۲/۸	۰/۵۰	۰/۹۱	۰/۳۴	-۰/۴۶	-۶/۰۹
			وام‌دهنده	۲/۵۳	۰/۵۲				
		مدت قرارداد وام	وام‌گیرنده	۲/۳۷	۰/۴۸	۸/۷۵	۰/۰۰	-۰/۲۹	-۴/۶۳
			وام‌دهنده	۲/۶۶	۰/۴۰				
		مسئولیت و نحوه بازپرداخت	وام‌گیرنده	۲/۲۶	۰/۴۱	۱/۳۴	۰/۲۵	-۰/۳۶	-۵/۶۵
			وام‌دهنده	۲/۶۱	۰/۴۴				
		مجموع	وام‌گیرنده	۲/۲۳	۰/۳۴	۲/۲۲	۰/۱۴	-۰/۳۶	-۶/۹۸
			وام‌دهنده	۲/۵۹	۰/۳۴				

متغیر مرتبه سوم	مرتبه دوم	متغیر مرتبه اول	نماین	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون t دو نمونه‌ای مستقل		
						F	معناداری	اختلاف
۱.۱.۱		مسائل مربوط به مالکیت و کنترل	وام‌گیرنده	۲/۳۴	۰/۴۳	۰/۲۲	۰/۶۴	-۰/۱۹
			وام‌دهنده	۲/۵۳	۰/۴۴			-۲/۹۳
		الزامات وثیقه / مدارک	وام‌گیرنده	۲/۵۳	۰/۵۲	۲۳/۱۷	۰/۰۰	-۰/۱۹
			وام‌دهنده	۲/۷۲	۰/۳۸			-۳/۱۱
		دادرسی	وام‌گیرنده	۲/۲۹	۰/۷۵	۱۹/۸۶	۰/۰۰	۰/۱۵
			وام‌دهنده	۲/۱۴	۰/۹۴			۱/۱۴
		مجموع	وام‌گیرنده	۲/۴۱	۰/۴۷	۱۴/۴۴	۰/۰۰	-۰/۰۲
			وام‌دهنده	۲/۴۳	۰/۶۰			-۰/۲۳
		مجموع	وام‌گیرنده	۲/۳۳	۰/۳۷	۹/۸۹	۰/۰۰	-۰/۱۹
			وام‌دهنده	۲/۵۲	۰/۴۱			-۳/۱۵
			وام‌گیرنده	۲/۳۴	۰/۴۳	۰/۲۲	۰/۶۴	-۰/۱۹
			وام‌دهنده	۲/۵۳	۰/۴۴			-۲/۹۳

منبع: (یافته‌های تحقیق)

نتایج حاصل در جدول (۶) نشان می‌دهد که در متغیر مرتبه دوم ویژگی قراردادهای وام معناداری به‌دست‌آمده آزمون برابری واریانس‌ها در مورد متغیرهای نحوه پرداخت، گروه هدف / موضوع تجارت، مسئولیت و نحوه بازپرداخت ذکر شده بزرگتر از ۰/۰۵ هست، پس فرض برابری واریانس‌ها گزارش گردید؛ اما متغیرهای هزینه قرارداد، مدت قرارداد وام ذکر شده کوچکتر از ۰/۰۵ هست، پس فرض نابرابری واریانس‌ها گزارش گردید. در نتیجه بین میزان متغیر ذکر شده با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست. همچنین نتایج نشان می‌دهد که در متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل معناداری به‌دست‌آمده آزمون برابری واریانس‌ها ذکر شده

بزرگتر از ۰/۰۵ هست، پس فرض برابری واریانس‌ها گزارش گردید. در نتیجه بین میزان متغیر مسائل مربوط به مالکیت و کنترل با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست. همچنین نتایج نشان می‌دهد که در متغیر مرتبه دوم امنیت معناداری به دست آمده آزمون برابری واریانس‌ها در مورد الزامات وثیقه/مدارک، دادرسی ذکر شده کوچکتر از ۰/۰۵ هست، پس فرض نابرابری واریانس‌ها گزارش گردید. در نتیجه بین میزان متغیر الزامات وثیقه/مدارک با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست؛ اما بین میزان متغیر دادرسی با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود ندارد. در نهایت متغیر مرتبه سوم مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی معناداری به دست آمده آزمون برابری واریانس‌ها در مورد هزینه قرارداد، مدت قرارداد، الزامات وثیقه/مدارک، دادرسی ذکر شده کوچکتر از ۰/۰۵ هست، پس فرض نابرابری واریانس‌ها گزارش گردید. در نتیجه بین میزان متغیر ذکر شده با توجه به دیدگاه کارشناسان معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تأمین مالی خرد اسلامی به عنوان جایگزینی برای تأمین مالی متعارف و سنتی در سایر کشورها مطرح شده است. این منابع در راستای پروژه‌های مصوب قانون تأمین مالی خرد اسلامی با استفاده از ابزارهای تأمین مالی اسلامی می‌تواند فراهم گردد. برخلاف تأمین مالی متعارف، مفهوم تأمین مالی اسلامی براساس قاعده اصلی مالی اسلامی استوار بوده و هدفی که فقط منافع مادی را در نظر گرفته و منافع معنوی را نادیده بگیرد منع می‌کند. اسلام پول را به عنوان یک کالا نمی‌شناسد و از این رو نمی‌توان از آن برای به دست آوردن سود یا هرگونه مازاد که بر آن تحمیل شده استفاده نمود. این در

حالی است که در کشور ایران تاکنون به بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی توجه چندانی نشده است؛ به‌طوری‌که انجام پژوهش‌های هدفمند و عملیاتی نقش بسزایی را در هموارسازی مسیر برعهده داشته و نیاز به آن‌ها بیش‌ازپیش احساس می‌شود؛ درنتیجه، پژوهش حاضر در راستای اهداف خود به بررسی دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی با رویکرد کمی پرداخته و همه ابعاد الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی را شامل ویژگی قراردادهای وام، مسائل مربوط به مالکیت و کنترل و امنیت را به‌صورت گام‌به‌گام بررسی کرده است و از دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها و وام‌گیرندگان مورد آزمون قرار داده است. نتایج آزمون‌های آماری الگو حاکی از تأیید پایایی و روایی بیرونی و درونی و معناداری، سه بعد اصلی الگوی پژوهش و رتبه‌بندی مقوله‌های اصلی هر یک از ابعاد پژوهش است.

در مورد سؤال اول: دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات بانک‌ها در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟ متغیر مرتبه اول نحوه پرداخت، هزینه قرارداد، مدت قرارداد وام، مسئولیت و نحوه بازپرداخت در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است، متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است و همچنین نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم امنیت نشان می‌دهد که همه گویه‌ها در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است. درنهایت تمامی متغیرها مرتبه دوم در شرایط مطلوبی قرار گرفته است.

در مورد سؤال دوم: دیدگاه وام‌گیرندگان در مورد الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی چگونه است؟ نتایج حاصل آزمون t یک نمونه‌ای از متغیر مرتبه دوم ویژگی قراردادهای وام نشان می‌دهد که همه گویه‌ها در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است، همچنین نتایج متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل نشان می‌دهد که همه گویه‌های در سطح مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱ قرار گرفته است و همچنین متغیر مرتبه دوم امنیت در سطح

مطلوب ($p < 0/05$) و میانگین ملاکی بالاتر از ۲/۱) قرار گرفته است. درنهایت تمامی گویه‌های متغیر مرتبه دوم در سطح مطلوبی قرار گرفته است.

درنهایت در مورد فرضیه پژوهش: بین دیدگاه کارشناسان دایره اعتبارات و وام‌گیرندگان در ارتباط با الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج در متغیر مرتبه دوم ویژگی قراردادهای وام نشان می‌دهد آزمون برابری واریانس‌ها در مورد متغیرهای نحوه پرداخت، گروه هدف/ موضوع تجارت، مسئولیت و نحوه بازپرداخت ذکرشده بزرگتر از ۰/۰۵ هست، اما متغیرهای هزینه قرارداد، مدت قرارداد و وام ذکرشده کوچکتر از ۰/۰۵ هست، بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست همچنین نتایج نشان می‌دهد که در متغیر مرتبه دوم مسائل مربوط به مالکیت و کنترل آزمون برابری واریانس‌ها ذکرشده بزرگتر از ۰/۰۵ هست، بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست و همچنین نتایج نشان می‌دهد که در متغیر مرتبه دوم امنیت آزمون برابری واریانس‌ها در مورد الزامات وثیقه/ مدارک، دادرسی ذکرشده کوچکتر از ۰/۰۵ هست، بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست؛ اما بین میزان متغیر دادرسی با توجه به دیدگاه کارشناسان تفاوت معناداری وجود ندارد. درنهایت متغیر مرتبه سوم مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی نشان می‌دهد آزمون برابری واریانس‌ها بزرگتر از ۰/۰۵ هست، درنتیجه بین میزان متغیر ذکرشده با توجه به دیدگاه کارشناسان تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که در گروه وام‌دهندگان نسبت به گروه وام‌گیرندگان از نمره میانگین بالاتری برخوردار است که نشان از وجود تفاوت در میانگین دو گروه هست.

برآورد این مطالعه، این است که با توجه به گسترش اطلاع‌رسانی‌ها همچنان آموزش یا علم کافی در وام‌گیرندگان نسبت به وام‌دهندگان وجود ندارد و درنهایت عمده‌اً یا سهواً فاکتور سازی صورت می‌گیرد و همچنین کارکنان بانک آموزش‌هایی را

به صورت کمی گذرانده‌اند، کیفیت آموزش آن‌ها قابل قبول است ولی به معنای آموزش در سطوح بالا نیست و به اعتقاد مشتریان اکثر کارکنان التزامی به اجرای عقود در چهارچوب اسلامی ندارند و همچنین وام‌گیرندگان با داشتن علم در سطوح متوسط نسب به مفاد قرارداد دست به فاکتورسازی می‌زنند و عملاً انگیزه نهایی دستیابی به منابع نقد دارای اهمیت است هرچند که متن قراردادهای بانکی برای وام‌گیرنده رسا و قابل فهم نبوده که این باعث شده شخص توجهی به مفاد عقود توجه نداشته باشد. این نتایج نشان‌دهنده ضعف در سیستم بانکداری ایران است؛ به طوری که هم وام‌دهنده و هم وام‌گیرنده بدون داشت اطلاعات در سطوح بالا نسب به عقود اسلامی و ابعاد آن دست به اجرای قرارداد می‌زنند. دیگر علل صوری شدن معاملات می‌توان به سیاست‌های دولت، تورم، شکاف طبقاتی و درنهایت عدم شفافیت معاملات می‌توان اشاره کرد که به شرایط این‌گونه معاملات دامن می‌زند. در انتها تضمین سود از طرف برخی بانک‌ها به خوبی نشان‌دهنده این است که برخی از بانک‌ها در این قرارداد، مشابه بانکداری متعارف عمل کرده و لذا شبهه ایجاد ربا تقویت می‌شود.

پیشنهادهای کاربردی

- (۱) با توجه به نتایج حاصل از پژوهش به بانک‌ها توصیه می‌گردد که از طریق بهبود فرآیندها و استفاده از فناوری‌های نوین برای کاهش هزینه‌های مرتبط با تأمین مالی خرد اسلامی تلاش کرده و تسهیلات ویژه‌ای به وام‌گیرندگان خرد که ممکن است در دسترسی به منابع مالی با مشکل مواجه باشند ارائه دهند.
- (۲) با توجه به نتایج حاصل از پژوهش به دولت و نهادهای نظارتی توصیه می‌گردد که سیاست‌های حمایتی از برای تسهیل تأمین مالی خرد اسلامی تدوین و اجرا کنند و به بانک‌ها و مؤسسات مالی که در زمینه تأمین مالی خرد اسلامی فعالیت می‌کنند معافیت‌های مالیاتی و سایر مشوق‌ها ارائه دهند.
- (۳) به نهادهای نظارتی بانک‌ها توصیه می‌گردد که دوره‌های آموزشی برای کارکنان بانک‌ها و مؤسسات مالی در زمینه الزامات و روش‌های اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی برگزار نمایند.

۴) به کارمندان بانک‌ها پیشنهاد می‌شود که نقاط ضعف و خلأهای قانونی که ممکن است مانع اجرای مؤثر تأمین مالی خرد اسلامی شوند را شناسایی کنند و قوانین و مقررات فعلی ایران در زمینه تأمین مالی خرد اسلامی را بررسی و آن را با استانداردهای بین‌المللی مانند اصول بانکداری اسلامی (شریعت) مقایسه نمایند.

پیشنهادهای برای پژوهشگران آتی

- ۱) تجارب به‌کارگیری شیوه‌های تأمین مالی خرد اسلامی در سطح نهادهای تأمین مالی خرد متعارف و جهانی چگونه است؟
- ۲) الگوی مطلوب نظام تأمین مالی خرد اسلامی در کشور چگونه است؟
- ۳) نقش دولت در تأمین مالی خرد متعارف و اسلامی به چه صورت است؟

ملاحظات حقوقی
- پیروی از اصول حقوقی تمامی اصول اخلاق در پژوهش در این مقاله رعایت شده است. - تعارض منافع بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد. بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله مستخرج از پایان‌نامه، رساله و طرح پژوهشی نیست.

کتابنامه

- ۱) تفتیان، اکرم؛ و باقی‌نسب، فرزاد (۱۴۰۲). بررسی رابطه سواد مالی و مزیت رقابتی در شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) با تأکید بر استراتژی کاهش ریسک تجاری. توسعه و سرمایه، ۸(۱)، ۱۶۷-۱۸۷.
- ۲) تفتیان، اکرم؛ و علی‌پور، رامین (۱۴۰۲). چالش‌ها و فرصت‌های فناوری مالی اسلامی. تحقیقات مالی اسلامی، ۱۱(۲)، ۸۳۷-۸۷۴. DOI: [10.30497/ifr.2023.243589.1737](https://doi.org/10.30497/ifr.2023.243589.1737)
- ۳) تفتیان، اکرم؛ و نورمحمدی، فریده (۱۴۰۲). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های الزامات اجرایی تأمین مالی خرد اسلامی. تحقیقات مالی اسلامی، ۱۲(۴)، ۷۹۵-۸۲۸. DOI: [10.30497/ifr.2024.244444.1830](https://doi.org/10.30497/ifr.2024.244444.1830)
- ۴) ذریه محمدعلی، فائزه؛ ناهیدی امیرخیز، محمدرضا؛ پایتختی اسکوئی، علی؛ و رنجپور، رضا (۱۴۰۲). تحلیل تأثیر ابزارهای تأمین مالی اسلامی بر سیاست‌های پولی در ایران براساس قاعده تیلور: رویکرد کوانتایل. اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۲(۴۲)، ۲۷۳-۳۰۱.

- (۵) زروکی، شهریار؛ یدالهی اطاقسرا، مستانه؛ توسلی‌نیا، علی و سحاب خدامرادی، مرتضی. (۱۴۰۲). تحلیل اثر تأمین مالی خرد بر فقر خانوارهای شهری و روستایی در ایران. *مطالعات و سیاست‌های اقتصادی*، ۱۰(۱)، ۱۹۹-۲۱۸.
- (۶) شهیدی‌نسب، مصطفی؛ و حسن‌زاده سروستانی، حسین (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی نقش دولت در تأمین مالی خرد متعارف و اسلامی با تأکید بر ج.ا.ا. *اقتصاد اسلامی*، ۲۳(۹۲)، ۵۳-۹۰.
- (۷) شهیدی‌نسب، مصطفی؛ و موسویان، سید عباس (۱۴۰۱). طراحی مدل‌های بومی و عملیاتی تأمین مالی خرد اسلامی. *اقتصاد اسلامی*، ۲۱(۸۴)، ۵-۴۳.
- (۸) شهیدی‌نسب، مصطفی؛ موسویان، سید عباس؛ و نگارش، حمید (۱۴۰۱). بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان با تأکید بر کشورهای اسلامی. *اقتصاد اسلامی*، ۲۲(۸۷)، ۲۳-۶۴.
- (۹) قلیچ، وهاب؛ و خوانساری، رسول (۱۴۰۰). تحلیل قابلیت عقود انتفاعی در نظام تأمین مالی خرد اسلامی با استفاده از روش تاپسیس فازی. *بررسی مسائل اقتصاد ایران*، ۷(۱)، ۲۱۱-۲۴۴.
- (۱۰) قلیچ، وهاب؛ و طاهری، ماندانا (۱۴۰۱). طراحی الگوی نوین تأمین مالی خرد اسلامی در نظام بانکی ایران (مبتنی بر عقود وکالت، قرض‌الحسنه و مباحه). *تحقیقات مالی اسلامی*، ۱۰(۲۰)، ۵۷۵-۶۰۸. DOI: [10.30497/ifr.2021.240367.1598](https://doi.org/10.30497/ifr.2021.240367.1598)
- 11) Ahmed, E. M., & Ammar, A. (2015). Islamic Microfinance in Sudanese Perspective. *J Bus Fin Aff*, 4(149), 2167-0234.
- 12) Ali, M. A., & Hussain, T. (2017). Significance of Musharaka in Islamic Banking. *China-USA Business Review*, 16(1), 41-53.
- 13) Aziz, R. A., Abdul-Rahman, A. I. S. Y. A. H., & Markom, R. (2019). Best Practices for Internal Shariah Governance Framework: Lessons from Malaysian Islamic Banks. *Accounting and Governance*, 12(1), 1-14.
- 14) Begum, H., Alam, A. F., Mia, M. A., Bhuiyan, F., & Ghani, A. B. A. (2019). Development of Islamic Microfinance: a Sustainable Poverty Reduction Approach. *Economic and Administrative Sciences*, 35(3), 143-157.
- 15) Farrar, S., & Uddin, T. (2020). Building Islamic Ethics into Development: Exploring the Role and Limitations of "Islamic" Microfinance in Poverty Alleviation—An Indonesian Case Study. *Law and Development Review*, 13(2), 371-406.
- 16) Fianto, B. A., & Gan, C. (2017). Islamic Microfinance in Indonesia. *Microfinance in Asia*, 227-270.

- 17) Hailu, S. M., & Tekdoğan, Ö. F. (2023). Ensuring the Compliance of Islamic Finance Applications with Shariah Principles in Ethiopia: The way forward. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 22(1), 139-168.
- 18) Hassan, M. K., Alshater, M. M., Hasan, R., & Bhuiyan, A. B. (2021). Islamic Microfinance: A Bibliometric Review. *Global Finance*, 49, 100651.
- 19) Hossain, B., & Abdullah, M. F. (2019). The Growth and Contemporary Challenges of Islamic Microfinance in Bangladesh. *Asian People J*, 2(1), 45-53.
- 20) Hotman, H., Hilman, H., & Ahmad, N. (2024). Islamic Microfinance: Addressing Poverty Alleviation and Entrepreneurship Development. *Accounting Studies and Tax (COUNT)*, 1(2), 140-149.
- 21) Hussein Kakembo, S., Abduh, M., & Pg Hj Md Salleh, P. M. H. A. (2021). Adopting Islamic Microfinance as a Mechanism of Financing Small and Medium Enterprises in Uganda. *Small Business and Enterprise Development*, 28(4), 537-552.
- 22) Kustin, B. (2015). Islamic (Micro) Finance: Culture, Context, Promises, Challenges.
- 23) Lateef, A. W., Adedeji, O. A., & Islamiyyat, A. (2023). Islamic Banking Institutions in Kano Metropolis: Challenges and Prospects. *Canadian Business and Information Studies*, 5(2), 49-62.
- 24) Lwesya, F., & Mwakalobo, A. B. S. (2023). Frontiers in Microfinance Research for Small and Medium Enterprises (SMEs) and Microfinance Institutions (MFIs): a bibliometric Analysis. *Future Business*, 9(1), 17.
- 25) Maikabara, A. A. (2023). Applicability of Islamic Microfinance as an Alternative tool for Poverty Eradication in Nigeria. Li Falah: *Studi Ekonomi dan Bisnis Islam*, 8(1), 1-18.
- 26) Maishanu, U. A., & Nabiha, A. K. (2024). An Analysis of Nigeria's Islamic Microfinance Institutions Challenges and Future Prospects. *Global Business & Management Research*, 16(3).
- 27) Mamun, A., Uddin, M. R., & Islam, M. T. (2017). An Integrated Approach to Islamic Microfinance for Poverty Alleviation in Bangladesh. *Üniversitepark Bülten*, 6(1), 32.
- 28) Mia, M. A. (2024). The Transformation of Conventional Microfinance into Islamic Microfinance in Bangladesh: Proposed Shariah-based Model (s). *Qualitative Research in Financial Markets*, 16(3), 565-585.
- 29) Purwanto, P., Abdullah, I., Ghofur, A., Abdullah, S., & Elizabeth, M. Z. (2022). Adoption of Islamic Microfinance in Indonesia an Empirical Investigation: an Extension of the Theory of Planned Behaviour. *Cogent Business & Management*, 9(1), 2087466.
- 30) Rashid, M. H. U., Uddin, M. J., & Zobair, S. A. M. (2018). Islamic Microfinance and Sustainable Development Goals in Bangladesh.

- 31) Rizqon, A. L., Fadhlurrahman, M. S., Fauzan, M. I., Samsu, H. A. N., & Zidane, Y. (2024). The Role of Islamic Microfinance in Increasing Sustainable Financial Inclusion in Indonesia: A Systematic Literature Review. *Advanced Research in Economics and Finance*, 6(1), 207-216.
- 32) Sakinah, N. S. N., Arifin, T., & Abdal, A. (2023). Peran Sociopreneur dalam Transformasi Sosial dan Pengentasan Kemiskinan Melalui Lembaga Keuangan Mikro Perspektif Sosiologi dan Antropologi. *Strata Social and Humanities Studies*, 1(2), 117-126.
- 33) Selim, M., Qamber, M., Abdali, M. H., Mohammed, A. A., & Madan, A. A. (2023). The Effectiveness of Islamic Microfinance for Solving the Problems of Unemployment, Poverty, and Poor Standard of Living. In *2023 International Conference on Sustainable Islamic Business and Finance (SIBF)* (pp. 223-227). IEEE.
- 34) Shahīdinasab, Moṣṭafā; & Ḥasan-zādeh Sarvestānī, Ḥoseyn (1402 SH/2023). Barrasi-ye Taṭbiqī-ye Naqš-e Dowlat dar Ta'mīn-e Mālī-ye Kord-e Mo'tāraf va Eslāmī bā Ta'kid bar Jomhūrī-ye Eslāmī-ye Irān [Comparative Study of the Government's Role in Conventional and Islamic Microfinance with Emphasis on the Islamic Republic of Iran]. *Eqtešād-e Eslāmī [Islamic Economics]*, 23(92), pp. 53-90 [in Persian].
- 35) Shahīdinasab, Moṣṭafā; Mūsaviān, Seyyed 'Abbās; & Negāresh, Ḥamid (1401 SH/2022). Barrasi-ye Taṭbiqī-ye Ta'sīr-e Barnāmeḥ-hā-ye Ta'mīn-e Mālī-ye Kord dar Irān va Jahān bā Ta'kid bar Kešvarhā-ye Eslāmī [Comparative Study of the Impact of Microfinance Programs in Iran and Globally with Emphasis on Islamic Countries]. *Eqtešād-e Eslāmī [Islamic Economics]*, 22(87), pp. 23-64 [in Persian].
- 36) Shahīdinasab, Moṣṭafā; & Mūsaviān, Seyyed 'Abbās (1401 SH/2022). Tarāḥī-ye Model-hā-ye Būmī va 'Amaliāti-ye Ta'mīn-e Mālī-ye Kord-e Eslāmī [Designing Indigenous and Operational Models for Islamic Microfinance]. *Eqtešād-e Eslāmī [Islamic Economics]*, 21(84), pp. 5-43 [in Persian].
- 37) Sultonovich, T. A. (2023). Economic Essentials of Islamic Microfinance and Importance in Poverty Reduction. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 14, 52-
- 38) Tamanni, L., & Haji Besar, M. H. A. (2019). Profitability vs Poverty Alleviation: has Banking Logic Influences Islamic Microfinance Institutions?. *Accounting Research*, 4(2), 260-279.
- 39) Taftiān, Akram; & Bāqīnasab, Farzād (1402 SH/2023). Barrasi-ye Rabṭ-e Savād-e Mālī va Maziyat-e Reqābatī dar Sherkat-hā-ye Kūchak va Motavasset (SMEs) bā Ta'kid bar Estrāteji-ye Kahesh-e Risk-e Tejāri [Investigating the Relationship between Financial Literacy and Competitive Advantage in SMEs with Emphasis on Business Risk Reduction Strategy]. *Towsee'eh va Sarmāyeh [Development and Capital]*, 8(1), pp. 167-187 [in Persian].

- 40) Taftiyan, A. & Alipour, R. (1402 SH/ 2022). Challenges and Opportunities in Islamic Financial Technology. "Islamic Finance Researches" (IFR), 11(2), 837-874. DOI: [10.30497/ifr.2023.243589.1737](https://doi.org/10.30497/ifr.2023.243589.1737) [in Persian].
- 41) Taftiyan, A. & Noor Mohammadi, F. (1402 SH/ 2023). Identifying the Dimensions and Components of the Executive Requirements of Islamic Microfinance. "Islamic Finance Researches" (IFR), 12(4), 795-828. DOI: [10.30497/ifr.2024.244444.1830](https://doi.org/10.30497/ifr.2024.244444.1830) [in Persian].
- 42) Tijani, I. M., Hassan, R., & Nasir, W. A. S. B. A. (2020). Shariah Governance for Islamic Microfinance Industry (Tadbir Urus bagi Industri Kewangan Mikro Islam). *Islam in Asia* (E-ISSN 2289-8077), 17(2), 143-161.
- 43) Triyowati, H., & Masnita, Y. (2016). The Role of Financial Inclusion Movement for Development of Micro And Small Enterprises (MSES), Entrepreneurship And Poverty Alleviation. *Technical Research and Application*, 4(1), 71-76.
- 44) Qelich, W. & Taheri, M. (1401 SH/ 2021). Designing a New Model of Islamic Micro-Financing in Iranian Banking System (Based on Mandate, Qarz al-Hasan and Murabaha Contract). "Islamic Finance Researches" (IFR), 10(2), 539-572. DOI: [10.30497/ifr.2021.240367.1598](https://doi.org/10.30497/ifr.2021.240367.1598) [in Persian].
- 45) Qolich, Vahhāb; & K̄vānsārī, Rasūl (1400 SH/2021). Tahlīl-e Qābelīyat-e 'Oqūd-e Entefā'ī dar Nezām-e Ta'mīn-e Mālī-ye Kord-e Eslāmī bā Estefādeh az Ravesh-e TOPSIS-e Fāzī [Analyzing the Applicability of Beneficial Contracts in the Islamic Microfinance System Using Fuzzy TOPSIS Method]. *Barrasī-ye Masā'el-e Eqtesād-e Irān* [Review of Iranian Economic Issues], 7(1), pp. 211-244 [in Persian].
- 46) Zarī'eh Moḥammad-'Alī, Fā'ezeḥ; Nāhidī Amīrkhīz, Moḥammad-Rezā; Pāytaḳtī Oskū'ī, 'Alī; & Ranjpūr, Rezā (1402 SH/2023). Tahlīl-e Ta'sīr-e Abzārḥā-ye Ta'mīn-e Mālī-ye Eslāmī bar Sīāsat-hā-ye Pūlī dar Irān bar Asās-e Qā'edeye Taylor: Rūkard-e Quantile [Analyzing the Impact of Islamic Financial Instruments on Monetary Policies in Iran Based on Taylor's Rule: A Quantile Approach]. *Eqtesād va Bānkdarī-ye Eslāmī* [Islamic Economics and Banking], 12(42), pp. 273-301 [in Persian].
- 47) Zarūkī, Shahriyār; Yadollāhī Aṭāqsarā, Mastāneh; Tavasoli-nīā, 'Alī; & Saḥāb Kōdāmōrādī, Mortazā (1402 SH/2023). Tahlīl-e Asar-e Ta'mīn-e Mālī-ye Kord bar Feqre Kānawādh-hā-ye Shahri va Rūstā'ī dar Irān [Analyzing the Effect of Microfinance on Urban and Rural Household Poverty in Iran]. *Motāle'āt va Sīāsat-hā-ye Eqtesādī* [Economic Studies and Policies], 10(1), pp. 199-218 [in Persian].
- 48) Zhang, Q. (2017). Does Microfinance Reduce Poverty? Some International Evidence. *The BE Journal of Macroeconomics*, 17(2), 20160011.